

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2020

Bc. Anna Hanušová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Problémy životního prostředí v českém denním tisku:
Zpravodajské pokrytí vodních zdrojů**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Anna Hanušová

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: PhDr. Vlastimil Nečas, Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Anna Hanušová

Bibliografický záznam

HANUŠOVÁ, Anna. *Problémy životního prostředí v českém denním tisku: Zpravodajské pokrytí vodních zdrojů*. Praha, 2020. 62 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Vlastimil Nečas, Ph.D.

Rozsah práce: 112 512 znaků včetně mezer

Anotace

Tato diplomová práce zkoumá vývoj zpravodajského pokrytí tématu vodních zdrojů v českém denním tisku mezi lety 2014 a 2019. Teoretická část práce popisuje vztah mezi masovými médii a životním prostředím. Podrobněji jsou vysvětleny rysy zpravodajství o životním prostředí v souvislosti s vlastnostmi environmentálních témat, novinářskými rutinami, normativními požadavky na zpravodajství a ekonomickými tlaky na mediální produkci. Téma práce je vztaženo také k mediálním teoriím o zpravodajských hodnotách, gatekeepingu, nastolování agendy a rámcování. Práce dále zahrnuje přehled existujících studií o zpravodajském pokrývání životního prostředí a stručný popis situace vodního hospodářství v České republice. Metodický úsek práce představuje její výzkumný cíl a studie, které sloužily jako podkladový materiál při vytváření postupu vlastního výzkumu. Výsledky provedené obsahové analýzy umožnily kvantitativní popis charakteristik a vývojových trendů zpravodajství o dění kolem vodních zdrojů v českých denících, které byly následně interpretovány ve vztahu k teoretickým východiskům a zjištěním modelových studií. Podle závěrů této práce české deníky nepřisuzují tématu vodních zdrojů velkou důležitost, orientují se na události, spoléhají se na oficiální zdroje informací a všímají si především témat spojených s riziky, což může omezovat povědomí veřejnosti o problému úbytku vodních zdrojů.

Annotation

This diploma thesis investigates the evolution of news coverage of water-related issues in the Czech daily press from 2014 to 2019. Its theoretical part describes the relationship between mass media and the environment. The characteristics of environmental news are explained more in detail and in the context of environmental topics' features, journalistic routines, news normative demands and economic pressure in the media industry. The topic of the thesis is linked to the media theories about news values, gatekeeping, agenda-setting and framing as well. There is also a review of the studies examining news coverage of the environment and a brief description of the water management situation in the Czech Republic. The methodical part introduces the research goal and previous studies which were used as a base for the method in this paper. The results of the content analysis enabled to describe the news about water issues quantitatively and to explain its features and development according to the theoretical framework and previous findings. This thesis concluded that Czech dailies do not treat the topic of water issues as very important, they are event-oriented, dependent on the official sources and focused on risk-related topics. This can limit public awareness of the problem with decreasing water resources.

Klíčová slova

environmentální problémy, životní prostředí, vodní zdroje, zpravodajské pokrytí, média, nastolování agendy, rámcování, obsahová analýza

Keywords

environmental issues, environment, water resources, news coverage, media, agenda-setting, framing, content analysis

Title

The Environmental Issues in the Czech Daily Press: News Coverage of Water Issues

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Vlastimilu Nečasovi, PhD. za odborné vedení diplomové práce a cenné rady při jejím vypracování.

Obsah

Úvod	3
1 Teoretická část	4
1.1 Média a životní prostředí.....	4
1.1.1 Mediální diskurz o životním prostředí.....	5
1.2 Environmentální zpravodajství	6
1.2.1 Orientace na události.....	7
1.2.1.1 Role editorů – gatekeeperů	8
1.2.1.2 Zpravodajské hodnoty	8
1.2.2 Zdroje informací	11
1.2.4 Normativní požadavky na zpravodajství	13
1.2.5 Ekonomické tlaky a vliv vlastníků médií.....	14
1.2.6 Síla obrazu	15
1.2.7 Socioekonomické a kulturní faktory	16
1.3 Teorie nastolování agendy	17
1.4 Teorie rámcování.....	18
1.5 Nastolování environmentální tematiky	20
1.6 Rámcování životního prostředí	22
1.7 Výzkum v České republice	23
1.8 Vodní zdroje v Česku	25
2 Metodická část.....	27
2.1 Cíl práce	27
2.2 Předchozí studie o pokrývání vodních zdrojů.....	27
2.2.1 Modelová studie Xionga a kol.	29
2.3 Metoda analýzy	31
2.4 Design výzkumu.....	32
2.4.1 Výzkumné otázky	32
2.4.2 Definice výběrového souboru a jednotky měření	33

2.4.3 Metoda výběru vzorku	34
2.4.4 Konstrukce kategorií a kódování	35
3 Výsledky	36
3.1 Zpravodajské pokrytí u jednotlivých deníků (VO1)	36
3.2 Frekvence zpravodajského pokrytí (VO2)	37
3.3. Důležitost tématu (VO3)	38
3.3.1 Umístění článků	38
3.3.2 Žánr článků a obrazový materiál.....	38
3.3.3 Rozsah článků	39
3.4 Geografický záběr (VO4).....	39
3.5 Citování aktéři (VO5).....	40
3.6 Téma článků (VO6).....	41
3.7 Vyznění článků (VO7)	43
4 Diskuze	45
Závěr	50
Summary.....	51
Použitá literatura.....	52
Teze Diplomové práce.....	57
Seznam tabulek a grafů.....	61
Seznam příloh	62

Přílohy práce jsou umístěny v samostatném soboru.

Úvod

Lidská aktivita má čím dál zřetelnější dopad na životní prostředí. Jeho proměny přitom mohou mít silně negativní důsledky pro kvalitu našeho života. Environmentální problémy si proto v posledních dekadách získaly pozornost politiků i veřejnosti a staly se klíčovou oblastí mezinárodní debaty. (Anderson, 1997, s. 1) Při udržování a potenciálně také prohlubování této pozornosti mají důležitou úlohu masová média, kterým je přisuzována schopnost ovlivňovat myšlení lidí a zvyšovat jejich citlivost vůči potřebě chránit planetu Zemi před nepříznivými vlivy na degradaci životního prostředí. (Koundal, 2019, s. 22)

Vedle globálního oteplování, znečišťování ovzduší či nadměrné produkce odpadu patří mezi hlavní environmentální problémy také vyčerpávání přírodních zdrojů, včetně zdrojů vodních. Pomineme-li obyvatele rozvojových zemí, které sužuje nedostatek kvalitní pitné vody, vnímáme přístup k vodě jako něco samozřejmého. Obavy přicházejí pouze během období sucha a když je ohroženo naše vlastní zásobování vodou. Na problémy s vodou je však nutno pohlížet z dlouhodobého hlediska jako na výsledky působení různých faktorů – od změn klimatu přes nárůst populace k plýtvání vodou a zhoršování její kvality – které přispívají k úbytku jednoho z nejcennějších zdrojů naší planety. (Arnold, 2006, s. 1)

V České republice je situace s vodou specifická. Zdejší vodní zdroje jsou prakticky zcela závislé na atmosférických srážkách, neboť téměř všechna voda odtéká z našeho území do sousedních států. Stav vodních zdrojů je zde proto výrazně více ovlivňován výskytem hydrologických extrémů – povodní a sucha – než ve většině evropských zemí. (Punčochář, Rolečková a Fousová, 2015, s. 3) Voda je tudíž potenciálně velkým tématem pro politické činitele a média, potažmo jejich publika, tedy širokou veřejnost, která by měla být uvědomována o důležitosti vodních zdrojů a problémech, které s vodou souvisejí. Z tohoto důvodu je třeba zkoumat, zda média svou informativní funkci naplňují a jakým způsobem.

Kvůli specifčnosti českého vodního hospodářství bylo původní téma této diplomové práce po domluvě s vedoucím práce zúženo ze zaměření na životní prostředí obecně na problematiku vodních zdrojů. S tím souvisejí dílčí změny v zamýšlené technice a struktuře práce, které se po zúžení tématu a s hlubším poznáváním problematiky ukázaly jako nezbytné. Jde zejména o upravení metodiky, jejíž design vychází ze zahraničních modelových studií o zpravodajském pokrývání problémů s vodou.

1 Teoretická část

1.1 Média a životní prostředí

Stejně jako životní prostředí samo o sobě nás v posledních desetiletích obklopují i veřejné diskuze o problémech s ním spojených, jako je znečišťování ovzduší a vody, úbytek přírodních zdrojů, ztenčování ozónové vrstvy, rizika jaderné energetiky či globální oteplování a související klimatické změny. Na tomto zvýšeném zájmu o životní prostředí se výraznou měrou podílela masová média, která sehrála důležitou roli ve zviditelňování environmentálních témat ve veřejném diskurzu a pomohla učinit životní prostředí předmětem politického zájmu. (Novák, 2009, s. 204) Většina z nás je totiž podle Hannigana (2006, s. 79) závislá na médiích, která nám pomáhají porozumět každodennímu přílivu informací o environmentálních rizicích, technologiích a iniciativách.

Závislostní teorie, kterou popsali autoři Ball-Rokeach a DeFleur (1976), říká, že lidé vytvářejí významy různých situací na základě svých každodenních zkušeností, a pokud jim vlastní zkušenost s danou situací chybí, jsou odkázáni na média. A jelikož většina lidí nemá přímou zkušenost například s globálním oteplováním, rozumí problémům životního prostředí podle toho, co se dozví z médií. To ovšem platí i v případech přímé konfrontace s důsledky environmentálních problémů, jako jsou extrémní horka nebo sucho, kdy potřebujeme, aby nám média zasadila tyto události do širšího kontextu komplexních environmentálních problémů, které jsou jejich příčinou.¹ (Dirix a Gelders, 2008, s. 99)

Schmid, Thompson a Bengston (2007, s. 188) uvádí, že výzkumníci oboru komunikačních studií již opakovaně prokázali, že zpravodajská média formují i reflektují veřejné mínění o různých problémech, včetně problémů environmentálních (např. Kepplinger a Roth, 1979; Liebler a Bendix, 1996; Williams, 2000; Bengston a kol., 2005). Ať už jde o média tradiční nebo nová a sociální, denně pro svá publika vytvářejí, interpretují a komunikují množství obsahů o dění ve světě. Jak vysvětluje teorie o nastolování agendy², tyto mediální reprezentace jsou klíčovým vstupním materiálem pro veřejný diskurz, což platí i v případě tématu životního prostředí. (Luedecke a Boykoff, 2017, s. 1)

¹ Boykoff a Boykoff (2007, s. 3) navíc připomínají, že environmentální témata spadají do oblasti vědy, a jelikož vědecká zjištění bývají sdělována odbornou terminologií, potřebujeme média, která je „přeloží“ pomocí hovorových výrazů tak, aby byla srozumitelnější pro širokou laickou veřejnost.

² Viz podkapitola 1.3 Teorie nastolování agendy

1.1.1 Mediální diskurz o životním prostředí

Počátky mediálního diskurzu o životním prostředí se datují do roku 1969 v souvislosti s obrázkem planety Země z vesmíru, který zásadně změnil vnímání životního prostředí. Do této doby bylo pro média poměrně obtížné tematizovat jej jako „vše propojené se vším“, jak bylo formulováno rodícím se environmentálním hnutím. Existovalo téma ochrany přírody – vzácných druhů zvířat a zachovalých koutů divočiny – ale nebylo spojováno se znečištěním vzduchu či ropnými skvrnami v mořích. O těchto a dalších environmentálních problémech začala média zvýšenou měrou informovat v 60. letech 20. století, kdy jejich počet dramaticky rostl. K ustavení životního prostředí jako tématu pak v roce 1970 přispělo vyhlášení 22. dubna Dnem Země, což bylo pro média událostí, se kterou mohla provázat řadu environmentálních příběhů. Pojem „životní prostředí“ (environment) začal být vnímán jako sociální problém a postupně nahradil v médiích do té doby etablovaný a neutrálněji vnímaný termín „ochrana přírody“ (conservation). S událostmi, jako byl například únik ropy do moře u pobřeží Santa Barbary roku 1969, nastala exploze informování o životním prostředí, ze kterého se stalo atraktivní sledované téma. (Novák, 2009, s. 213-214)

V polovině 70. let však došlo k určitému poklesu veřejného i mediálního zájmu o životní prostředí. Podle Parloura a Schatzowa (1978 in Allan, Adam a Carter, 2000, s. 4-5) k tomu přispěly tři faktory: (1) média nahradila environmentální problémy novými tématy veřejného zájmu, jako byla energetika, nezaměstnanost a inflace, (2) mediální pokrytí environmentální tematiky bylo příliš povrchní a (3) institucionalizace zájmu o životní prostředí vzbuzující u veřejnosti dojem, že environmentální problémy jsou v řešení institucí, na které může být přenesena odpovědnost. Autoři tak došli k závěru, že zájem veřejnosti o environmentální témata koreluje s množstvím prostoru, který jim zpravodajská média poskytují,³ a že institucionalizace obav o životní prostředí vedla k jejich podřízení prioritám ekonomického růstu.

Ke zvýšení mediálního zájmu o téma životního prostředí došlo opět na počátku 80. let. V této době byl pro zpravodajské pokrytí typický důraz na jednorázové spektakulární události, jako jsou různá přírodní neštěstí – zemětřesení, hurikány či záplavy, které představují protiklad ke každodenním rizikům spojeným s účinky pesticidů v zemědělství, znečišťujícími látkami v ovzduší nebo azbestovým prachem. Takovéto disproportionální

³ To jest potvrzení hypotézy nastolování agendy, viz podkapitola 1.3 Teorie nastolování agendy.

zpravodajské pokrytí posilovalo u veřejnosti tendenci přeceňovat epizodické katastrofy a neštěstí, a naopak podceňovat chronická environmentální rizika. (Allan, Adam a Carter, 2000, s. 5-6) Významným tématem této dekády se stala jaderná energie, k čemuž přispěla havárie jaderné elektrárny v Černobyli roku 1986. Západní média ji prezentovala jako mimořádnou událost, jako chybu, která se mohla stát pouze v Sovětském svazu, a nepřímo tak přispívala k naturalizaci jaderné energetiky, kterou pak veřejnost vnímala jako bezpečný a čistý zdroj. (Novák, 2009, s. 215)

Dalšího vrcholu dosáhlo mediální pokrytí životního prostředí na počátku 90. let, kdy podmínky pro zviditelnění environmentální tematiky pomohl změnit rozvoj a nárůst užívání digitálních komunikačních technologií. (Lester a Hutchins, 2012, s. 848) Podle Nováka (2009, s. 216) lze říci, že mediální zájem o téma životního prostředí prochází určitými cykly a v souvislosti s tím, jak se mění politický, ekonomický a sociální kontext v jednotlivých zemích i na mezinárodní scéně. Stále se objevují další environmentální témata, zejména v souvislosti s globálním oteplováním a změnou klimatu, ale jejich zpravodajské pokrytí se nadále orientuje na spektakulární dramatické události, které se v novinářské praxi přeceňují a upřednostňují před dlouhodobými problémy životního prostředí s méně viditelnými dopady. Rysy environmentálního zpravodajství a faktory, které je formují, jsou předmětem následujících podkapitol.

1.2 Environmentální zpravodajství

Masová média jsou pro veřejnost hlavním zdrojem informací o životním prostředí a množství jiných informačních zdrojů je velmi omezené. (Hansen, 1991, s. 445) Jak ale podotýká Novák (2009, s. 216-217), tematika životního prostředí nebyla nikdy považována za příliš zajímavou oblast pro mediální pokrytí, a to ze dvou důvodů. Jednak téma životního prostředí protíná všechny zavedené zpravodajské oblasti – ekonomikou a byznysem počínaje, přes domácí a zahraniční politiku, zdravím a vědou konče – a za druhé je vnímáno jako téma nudné, složité a komplikované, srovnáme-li ho například s bulvárními články o celebritách, zločinu a různých skandálech. Vedle těchto vlastností environmentálních problémů ovlivňují podobu zpravodajství o životním prostředí tlaky, které se projevují při zpravodajské produkci všech tematických oblastí.⁴

⁴ Clarke (1992, s. 68) dělí produkční limity zpravodajství do dvou kategorií na krátkodobé tlaky logistické a technologické povahy (časový tlak, technologické vybavení, omezený rozpočet) a dlouhodobé tlaky povahy profesní a ekonomické (zavedené novinářské rutiny, normativní požadavky na zpravodajství, ideologické principy mediální organizace, orientace na zisk).

1.2.1 Orientace na události

Podle Alison Anderson (1997, s. 121) se kvůli krátkodobým produkčním tlakům, zejména redakčním uzávěrkám a omezenému množství času ve vysílání, média zaměřují spíše na epizodické události než na dlouhodobé procesy. Již několik výzkumů ukázalo, že zpravodajská média upřednostňují dramatické události, jako jsou úniky ropy a živelné pohromy, a pseudo-události – uměle vytvářené situace za účelem zviditelnění tématu (např. Rubin a Sachs, 1973; Molotch a Lester, 1974; Sachsman, 1976; Wilkins a Patterson, 1987; Anderson, 1991; Shanahan, 1993). Dunwoody a Griffin (1993, s. 47) upozorňují, že tato orientace na události omezuje novinářskou práci dvěma způsoby: novinářským zdrojům umožňuje kontrolovat, jak jsou události rámcovány,⁵ a novináře odrazuje od zasazování událostí od širšího kontextu problémů. Podle Millera a Riechert (2000, s. 48) ale přináší i výhody: ujišťuje novináře o aktuálnosti zpráv a pomáhá jim eliminovat značné množství situací, které připadají v úvahu pro zpravodajské pokrytí. Není totiž v silách novinářů informovat o veškerém důležitém dění s potenciálně závažnými dopady. Z environmentálních témat by se navíc stala témata nekonečně opakovaná až nudná.

Hannigan (2006, s. 84) rozlišuje tři hlavní typy environmentálních událostí: milníky (například Den Země), katastrofy a přírodní neštěstí (jako jsou úniky ropy do moře a toxických látek do ovzduší nebo jaderné nehody) a administrativní události (různá parlamentní slyšení, soudní projednávání či akce nevládních ekologických organizací). Druhé jmenované označuje autor za „obživu“ environmentálního zpravodajství. Živelné pohromy a jiná neštěstí totiž bývají doprovázeny zraněními i ztrátami na životech, případně rizikem, že by k nim mohlo dojít, nebo senzačními činy odvahy a sebeobětování. Mohou přinášet hluboké lidské příběhy, například o starousedlíkovi, který odmítá opustit svůj zatopený dům a nechat se evakuovat, nebo o přeživším dítěti nalezeném v sutinách tři dny po zemětřesení. Vedle rychle se objevujících přírodních neštěstí však existuje řada pomalu eskalujících environmentálních rizik, jako je například úbytek ozónu. Aby mohla do mediální agendy proniknout i tato témata, musí je novináři podávat jako nedávné a překvapivé následky událostí spíše než jako nevyhnutelné důsledky série politických, ekonomických a společenských rozhodnutí. S tím souvisí novinářské rutiny vysvětlované pomocí konceptů o gatekeepingu a zpravodajských hodnotách.

⁵ Viz podkapitola 1.4 Teorie rámcování

1.2.1.1 Role editorů – gatekeeperů

Editoři se zajímají nejen o obsahy mediálních výstupů, ale sledují i čísla vypovídající o čtenosti a prodaném nákladu. Z tohoto důvodu mají při výběru toho, o čem bude médium informovat, tendenci upřednostňovat senzační zprávy obsahující kontroverze a konflikty, které si získávají velkou pozornost publika. Editoři jsou navíc citlivější vůči vnějším tlakům ze strany inzerentů a jiných mocných aktérů, kteří se snaží prosadit určité vlastní zájmy. To si uvědomují i řadoví novináři, a záměrně proto někdy přehlížejí významné události či problémy související s životním prostředím. (Hannigan, 2006, s. 86) Na poli mediálních studií je proces výběru zpráv vysvětlován pomocí konceptu gatekeepingu.

Termín gatekeeping (hlídání brány) zavedl sociální psycholog Kurt Lewin (1947) jako metaforu pro mechanismy, které ovlivňují rozhodování lidí při nakupování potravin. Jeho myšlenku rozvinul v mediálních studiích David Manning White (1950), který zkoumal roli editorů regionálních novin. Z výsledků jeho výzkumu vyplynulo, že se při výběru toho, kterou část servisu tiskových agentur použijí do svých novin, řídili především kritériem vztahu k příjemcům mediálních sdělení, protože je důležité, aby byli zpravodajskou nabídkou uspokojeni. Pozdější studie zkoumaly koncept gatekeepingu v prostředí mediálních organizací. Podle jejich závěrů je proces výběru zpráv ovlivňován řadou faktorů – kromě domnělých charakteristik publika například také velikostí média, mediálními rutinami, vztahy mezi členy redakce nebo omezeným množstvím času pro vysílání a prostorem v tisku. Souhrn těchto a dalších faktorů předznamenal koncept zpravodajských hodnot, podle kterého je rozhodování o výběru událostí do zpráv partikulárním jevem v procesu posuzování toho, do jaké míry je daná událost zpravodajsky hodnotná. (Reifová a kol., 2004, s. 70-71)

1.2.1.2 Zpravodajské hodnoty

Wilbur Schramm ve své klasické eseji *The Nature of News* (1949) poznamenal, že zpravodajství nejsou události, ale zprávy o událostech. (Miller a Riechert, 2000, s. 48) Aby se z událostí staly zprávy, musí je novináři považovat za zpravodajsky hodnotné. Zpravodajskou hodnotu vytvářejí všechny znaky, které rozhodují o zařazení události do zpravodajství. Je to vlastnost události, která určuje pravděpodobnost toho, zda událost projde pomyslnou branou médií a bude jako zpráva zpracována a dál mediována. Zpravodajské hodnoty jsou v daném sociálním a kulturním prostředí médií akceptovány

jako převažující a pro zpravodajství typické či žádoucí. Pojem „news value“ použil poprvé Walter Lippmann v knize *Public Opinion* (1922), kde za zpravodajské hodnoty události označil jednoznačnost, překvapivost, prostorovou blízkost, osobní zaujetí a konflikt. Metodologicky podloženou analýzu zpravodajských hodnot pak provedli badatelé Johan Galtung a Marie Ruge (1965), kteří zkoumali strukturu norského zahraničního zpravodajství. (Reifová a kol., 2004, s. 76)

Události podle nich předurčuje ke zpravodajskému zpracování osm klíčových faktorů:

1. Frekvence – týká se toho, do jaké míry událost vyhovuje cyklu zpravodajské produkce. Obecně média vyhledávají události, které zapadají do 24hodinového zpravodajského cyklu. Pomalu se vyvíjející environmentální události se tudíž většinou dostanou do zpráv, až když dosáhnou fáze klimaxu.
2. Rozsah či velikost – stupeň síly dopadu, kterého musí událost dosáhnout, aby byla považována za zpravodajsky hodnotnou. V rámci environmentální tematiky může jít o počet obětí přírodní katastrofy či velikost ropné skvrny v moři.
3. Jednoznačnost – události, které lze prezentovat jednoznačně, mají větší šanci dostat se do zpravodajství. Komplexita a složitost environmentálních problémů může být překážkou pro jejich zpravodajské pokrývání.
4. Významnost – odkazuje k důležitosti události na základě kulturní blízkosti a vztahu ke každodennímu životu. Média mají tendenci soustředit se na bližší a domácí události, které jsou pro jejich příjemce více familiární. Pokud informují o vzdálených událostech, musí být považovány za velmi důležité.
5. Souznění – čím více je událost kompatibilní s apriorními názory o určitém tématu či sociální skupině, tím větší je šance na jejich reprezentaci ve zpravodajství. Bell (1991) tvrdí, že novináři mají sklon k určitým předsudkům o environmentálních problémech, a podle nich je také popisují.
6. Nečekanost – čím unikátnější a překvapivější událost je, tím spíše si získá pozornost médií. Nečekanost a novost jsou hodnotné vlastnosti, jelikož zprávy mají jen krátkou trvanlivost. Například náhlá zpochybnění vývoje klimatických změn jsou zpravodajsky hodnotnější než opakované předpovědi.
7. Kontinuita – pokud si událost již jednou pozornost médií získala, existuje i díky serialitě zpravodajství velká pravděpodobnost, že bude nadále považována za zpravodajsky hodnotnou, přestože se míra její důležitosti již zmenšila.

8. Kompozice – zpravodajství je produkováno tak, aby pokrývalo širokou škálu témat a zdůrazňovalo určité souvislosti mezi děním ve světě. Proto je výběr zpráv do určité míry závislý na distribuci a charakteru vzájemně si konkurujících událostí. (Anderson, 1997, s. 118-119)

Také v případě zpravodajského pokrytí životního prostředí platí – jak poukázali Wilkins a Patterson (1987) – že novináři sledují dění ve světě a hodnotí jeho potenciál pro mediální zpracování na základě zpravodajských hodnot událostí. Podle Millera a Riechert (2000, s. 48) jsou však environmentální problémy pouze abstrakcí o možnosti nějaké újmy či škody a samy o sobě žádnou zpravodajskou hodnotu nemají. Do zpráv se dostanou spíše v souvislosti se zpravodajsky hodnotnými událostmi, jako jsou přírodní pohromy a ekologická neštěstí zaviněná lidmi, při konfliktu zainteresovaných osob, případně díky aktivitám celebrit.⁶

Negativita, drama a konflikt jsou další zpravodajské hodnoty, které novináři obecně akceptují, vyhledávají a zdůrazňují. Studie zpráv o environmentálních rizicích ukázaly, že i v této oblasti má zpravodajství sklon k dramatičnosti, a navíc je informačně nedostatečné, takže veřejnost nemůže těmto rizikům správně porozumět. (Major a Atwood, 2004, s. 295) McCombs a Shanahan (1999) zjistili, že v případě globálního oteplování vytvářejí zpravodajská média takové narativy, které jsou primárně vedeny dramatickými úvahami. Dramatické a alarmující zobrazování environmentálních problémů však může být podle nich kontraproduktivní při snaze přiblížit téma veřejnosti a ovlivnit její chování směrem k ekologické odpovědnosti. Studie autorek Corbett a Durfee (2004) zase ukázala, že zdůrazňování drama a rozporů ve vědecké debatě vede k větší nejistotě veřejnosti. (Dirix a Gelders, 2008, s. 101-102)

Boykoff a Boykoff (2007) zkoumali zpravodajské hodnoty v případové studii novinového a televizního zpravodajství o klimatických změnách. Jako žurnalistické normy prvního řádu⁷ označili personalizaci, dramatizaci a novost, jelikož tyto faktory ovlivňují jak výběr událostí, které se stanou zprávami, tak i obsahy těchto zpráv. Vnímali je přitom tak, jak je

⁶ Takzvaný spektakulární environmentalismus popsali Goodman a kol. (2016). Toto sousloví zachycuje širokou škálu spektakulárních environmentálních událostí, které na sebe strhávají pozornost, čímž přispívají ke zpracování a šíření zpráv o nich. Patří sem fenomény jako Live Earth koncerty nebo environmentální aktivity celebrit, například herce Leonarda di Capria – jeho proslov o klimatických změnách na slavnostním udělování filmových cen Oscar v roce 2016, dokumentární film *The 11th Hour* nebo aktivity nadace The Leonardo di Caprio Foundation, která pomáhá znovu-nastolovat rovnováhu v ohrožených ekosystémech. (Goodman a kol., 2016, s. 678)

⁷ Autoři použili pojem „žurnalistické normy“ pro označení faktorů, které Galtung a Ruge (1965) popisovali jako „zpravodajské hodnoty“.

popsal Bennett (2002): personalizaci jako zlehčování sociálních, ekonomických či politických problémů na úroveň jímavých příběhů obyčejných lidí, které jsou pod povrchem těchto problémů; dramtizaci jako zdůrazňování současné krize a bagatelizaci politických informací; a novost s odkazem na Stockinga a Leonarda (1990), kteří jednoduše uvedli, že pokud to není nové, není to zpráva. (Boykoff a Boykoff, 2007, s. 3)

Žurnalistické normy druhého řádu – orientace na autority a vyváženost – podle autorů přispívají k informační předpojatosti. Ta vede k epizodickému rámcování zpráv namísto rámcování tematického, kdy jsou události zasazovány do kontextu širšího tématu, takže výsledné porozumění politickým a sociálním problémům je jen povrchové. Orientace na autority způsobuje, že novináři mají sklon obracet se primárně, a někdy výhradně, na autoritativní aktéry – vládní představitele, přední podnikatele a další elitní zdroje, které veřejnost ujišťují o tom, že bude brzy znovu-nastolen pořádek a bezpečí.⁸ Normativní požadavek na vyváženost zpravodajství, kdy je dáván stejný prostor všem názorovým stranám, může novinářům při informování o tématech z oblasti vědy sloužit jako berlička, když nemají potřebné odborné znalosti nebo jsou limitováni omezeným časem a prostorem, ale výsledkem takto „vyváženého“ zpravodajství je aura vědecké nejistoty, která může být mocným politickým nástrojem.⁹ (Boykoff a Boykoff, 2007, s. 3-4)

1.2.2 Zdroje informací

Environmentální témata, které nemají zpravodajskou hodnotu katastrofických zpráv, musejí podle Hansena (1991, s. 449) vejít ve známost díky nějakému sociálnímu aktérovi. Také oblast životního prostředí představuje arénu, v níž se střetávají politické a ekonomické zájmy a v níž se rozhoduje o tom, kdo může o tématu promlouvat jako reprezentativní a důvěryhodný zdroj. Zdroje informací, na něž se novináři obracejí, jsou dalším faktorem, který značně ovlivňuje povahu environmentálního zpravodajství. Pod časovým tlakem uzávěrek a vlivem dalších rutin novináři často využívají omezený počet zdrojů, především oficiální mocné zdroje z řad politických a sociálních elit. Tím, že se média spoléhají na politické a ekonomické autority, které jsou držiteli moci, a na autority vědecké, dodávající mediálním sdělením důvěryhodnost, se však ve zpravodajství odráží mocenská nerovnost ve společnosti, projevující se nerovnoměrným přístupem do médií. Média pak reflektují pouze názory omezené skupiny elitních zdrojů a opomíjí jiné možné

⁸ Viz podkapitola 1.2.2 Zdroje informací

⁹ Viz podkapitola 1.2.4 Normativní požadavky na zpravodajství

perspektivy. (Novák, 2009, s. 218) V případě environmentálních témat jde zejména o hlasy ekologických aktérů, například aktivistů a příležitostných skupin obyvatel, kteří bývají neorganizovaní, a jako zdroje pro novináře tím pádem hůře dostupné. Navíc nejsou mocenskými ani odbornými autoritami, kterým se přisuzuje legitimita a důvěryhodnost. (Miller a Riechert, 2000, s. 51)

Na nerovnocenné zastoupení informačních zdrojů ve zpravodajství poukázal britský mediolog Stuart Hall (1978). Podle něj se svými definicemi a názory na kontroverzní témata uspějí jedinci v mocenských pozicích nebo pozicích s vysokým statutem, protože jsou vnímáni jako ti, kteří mají přístup k přesnějším a odbornějším informacím, než má většina populace. Výsledkem této strukturované preference je, že se tito mluvčí stávají takzvanými primárními definujícími témat. Takto zvýhodněné hlasy pak mají možnost tvarovat mediální agendu. (Trampota, 2006, s. 83)

Již řada studií prokázala, že se novináři spoléhají primárně na vládní zdroje (např. Sigal, 1973). V souvislosti s tématem životního prostředí, Gamson a Modigliani (1989) a Nimmo (1985) zjistili, že oficiální zdroje dominovaly ve zpravodajství o havárii jaderné elektrárny Three Mile Island. Převaha vládních zdrojů zde může mít několik důvodů: (1) tyto zdroje jsou pro novináře snadno dostupné¹⁰ a vyhovují novinářským rutinám, (2) jsou obecně považovány za důvěryhodné a (3) v případech obecného ohrožení, jako je například nukleární pohroma či toxický únik, mají kontrolu nad přístupem do postižených lokalit a velí složkám, které se podílejí na jejich likvidaci. Novináři se kvůli těmto výhodám obracejí na oficiální zdroje opakovaně, což má v důsledku silný vliv i na zarámování zpráv o životním prostředí.¹¹ (Miller a Riechert, 2000, s. 51)

Zejména u neplánovaných událostí, jako jsou přírodní pohromy a lidmi zaviněná neštěstí, však novináři potřebují různé druhy informací od různých aktérů. Preferovanými zdroji informací jsou v těchto případech očití svědci. Soukromé strany, například tiskoví mluvčí dotčených společností, jsou vyslyšeny, ale s jejich výroky je zacházeno skepticky. Pokud událost zahrnuje přetrvávající riziko, jsou v další fázi zpravodajského pokrytí vyhledáváni odborníci, aby riziko zhodnotili. Během fáze vyšetřování jsou pak oslovovány vládní zdroje uvádějící fakta a odborníci, kteří tato fakta zasadí do kontextu a nabídnou hypotézy o tom, proč mohlo k neštěstí dojít. Tato fáze může u některých témat trvat několik dní,

¹⁰ Prostřednictvím svých tiskových mluvčí a tiskových oddělení, které se na komunikaci s médií specializují. Novinářům usnadňují práci a šetří čas například tím, že pro ně připravují tiskové zprávy a prohlášení.

¹¹ Viz podkapitola 1.4 Teorie rámcování

u jiných i roky. V následující fázi obnovení pořádku se oficiální zdroje snaží vysvětlit, jak k neštěstí došlo a ujišťují, že pravděpodobnost jejího opakování byla minimalizována. Pokud k této fázi nedojde, pak dané téma zapadne do pozadí a zpravodajství o něm získá podobu konfliktu zainteresovaných stran. (Miller a Riechert, 2000, s. 48-49)

1.2.4 Normativní požadavky na zpravodajství

Dlouhodobé tlaky, které působí na zpravodajské pokrytí nejen environmentálních témat, souvisejí s tím, jak se v liberálně-demokratických společnostech historicky vyvinuly normativní požadavky na zpravodajství. (Novák, 2009, s. 220) Ještě na počátku 19. století byly noviny v Evropě i Americe více či méně stranické, vycházely z určitých ideologických pozic, vyjadřovaly politické postoje a podněcovaly k politické aktivitě. S příchodem kapitalistické společnosti se však rozvinuly trendy, které podobu médií zásadně proměnily, a to filozofický pozitivismus, jenž prosadil vědecké poznávání skrze empirické pozorování, dále technologický rozvoj fotografie a filmu, umožňující zcela nezkresleně zachytit objektivní realitu, a ekonomický rozvoj komerční žurnalistiky, kdy se z mediálních produktů stal obchodovatelný typ zboží. (McNair, 2004, s. 68-70)

Tyto trendy vedly k ustavení normativních požadavků na objektivitu a vyváženost médií. Hannigan (2006, s. 87) poznamenává, že ve snaze o dodržení těchto požadavků u zpráv o kontroverzních environmentálních tématech si novináři udržují odstup, aby neovlivnili veřejné mínění, a hledají úkryt v objektivismu vědy. Sami na sebe přitom pohlížejí jako na neutrální hlas, zaujímající určité stanovisko pouze když mají dostatek silných a jednoznačných vědeckých důkazů, například o dopadech kyselých dešťů, globálního oteplování či užívání biotechnologií. Nedostatkem tohoto přístupu je ovšem to, že jen málo novinářů je dostatečně informováno k tomu, aby dokázali posoudit důvěryhodnost daného odborného zdroje informací či kvalitu vědeckých důkazů. Alternativním přístupem je tradiční novinářská technika „rovnoměrného prostoru nebo času“ věnovaného všem stranám sporu beze snahy určit, které tvrzení je správné.

Rovnoměrný prostor pro všechny strany sice zajišťuje určitou vyváženost zpravodajství, ale Corbett (2006, s. 227) upozorňuje, že tento přístup může komplexní environmentální problémy, ke kterým se vyjadřuje více názorových stran, redukovat na dvoustranný střet. Příkladem z české mediální krajiny může být mediální diskurz o klimatických změnách. Mezi vědci panuje konsenzus o tom, že ke globálnímu oteplování skutečně dochází a že na něm mají určitý podíl lidé. Neshodují se však pokud jde o časový rámeček klimatických

změn, jejich lokaci, dopady a míru vlivu člověka. Česká média však posunují debatu o klimatických změnách zcela mimo tuto vědeckou diskuzi a ve snaze o vyváženost poskytují prostor odpůrcům myšlenky existence globálního oteplování a klimatických změn na straně jedné a (alespoň některým) jejím zastáncům na straně druhé. Celý problém je redukován na spor dvou stran, a navíc personalizován jako spor Klaus versus Gore.¹² V takto prezentovaném problému se pak příjemci mediálních sdělení nemohou dobře orientovat a zjistit, kde leží pravda.¹³ (Novák, 2009, s. 221)

Abbas a Ogadimma (2015, s. 81-82) došli ve svém výzkumu ománských médií k závěru, že aby novináři přinášeli kvalitní zpravodajství o životním prostředí, je třeba upustit od objektivitu a prosadit proaktivní přístup k environmentálním problémům. To vyžaduje zajištění tréninku environmentálních novinářů a nástrojů, které jim pomohou patřičně informovat o životním prostředí. Mediální organizace by proto měly zaměstnávat novináře specializující se na životní prostředí a zařadit téma životního prostředí do svých médií jako pravidelnou rubriku. Například ve Spojených státech má více než polovina novin a televizních stanic vlastní environmentální novináře. Funguje zde také nezisková organizace Society of Environmental Journalism (SEJ), která sdružuje environmentální novináře, zajišťuje jim servis informací a rad a pořádá pro ně různé akce a kongresy.¹⁴ (McCluskey, 2008, s. 85)

1.2.5 Ekonomické tlaky a vliv vlastníků médií

Do rozporu s normativními požadavky na zpravodajství se mohou dostat další produkční limity, a to ekonomické tlaky a vliv vlastníků médií. Mediální produkce je průmysl, který se řídí ekonomickými pravidly a respektuje mocenskou pyramidu, na jejímž vrcholu je vlastník mediální organizace. Zprávy jsou komoditou nabízenou k prodeji a musí se prosadit na čím dál více zaplněném informačním trhu. Zpravodajská média musejí pracovat s vymezenými finančními prostředky a snažit se naplňovat poptávku svých potenciálních publik. Ačkoli na získání přízně příjemců a udržení jejich pozornosti jsou závislá především soukromá média, do jisté míry musejí na logiku poptávky svých příjemců přistupovat i média veřejné služby. (Trampota, 2006, s. 152-153)

¹² Bývalý český prezident Václav Klaus zpochybňující globální oteplování versus bývalý viceprezident USA Al Gore, který naopak před důsledky změn klimatu varuje.

¹³ Pokud je téma v médiích prezentováno spíše jako personalizovaný konflikt dvou stran, může být podle Hannigana (2006, s. 87) pro environmentalisty obtížnější přesvědčit veřejnost o tom, že diskutovaná záležitost je skutečně závažný problém.

¹⁴ Výzkumu práce environmentálních novinářů se věnovali Sachsman, Simon a Valenti (2002; 2004; 2006).

Primárním motivem soukromých médií je ekonomický zisk, což znamená, že finanční náklady na produkci obsahů musí být menší než příjmy z prodeje mediálních produktů a předpokládané pozornosti publik inzerentům. Omezené možnosti finančních zdrojů věnovaných na pokrytí jednotlivých událostí mohou limitovat tematickou vyváženost zpravodajství, vést k upřednostňování senzačních a nečekaných událostí, které se dobře prodávají, a omezovat finančně nákladné zahraniční a investigativní zpravodajství. Skutečnost, že zpravodajská produkce je u soukromých médií vedena primárně ekonomickými motivy, s sebou navíc nese nevyhnutelné důsledky v podobě snahy vlastníků médií ovlivňovat podobu a politiku zpravodajství. Svou moc uplatňují určováním toho, na jaké příjemce se má zpravodajská nabídka zaměřit a v jakém poměru se rozdělí finanční prostředky mezi zpravodajství a zábavu. (Trampota, 2006, s. 152-153)

1.2.6 Síla obrazu

Vedle orientace na události a podřizování se 24hodinovému cyklu zpravodajství uvádí Anderson (1997, s. 121-122) jako další faktor ovlivňující šance environmentálních témat, aby se dostaly do zpravodajství, sílu vizuální složky události. Důležitost tohoto kritéria se ovšem různí u jednotlivých typů médií. Posuzování zpravodajského potenciálu události na základě její vizuální kvality je možná jedním z největších rozdílů mezi novinovým a televizním zpravodajstvím, protože televize jakožto vizuální médium využívá sílu obrazu mnohem více. To může být podle autorky problémem při hledání nových úhlů pohledu na environmentální problémy.

Ve své publikaci *Media, culture and environment* (1997) cituje bývalého korespondenta BBC News pro životní prostředí, který uvedl, že jejich zpravodajství je založeno na obrázcích i slovech, ale slova jsou pouze popiskem k obrázkům. Environmentální příběhy podle něj potřebují především dobré obrázky, protože například globální oteplování skutečně nevidíme. Řešením je ukázat výfukové zplodiny z aut nebo kouř nad komíny továren. Tímto způsobem je téma ukazováno opakovaně a je těžké zaběhnoutý způsob reprezentace změnit. Anderson (1997) uvádí také výpověď korespondenta BBC Radio, podle kterého se rozhlasové zpravodajství zajímá spíše o environmentální příběhy obsahující politickou kontroverzi. Pro rozhlasové pořady totiž není dostačující, pokud na problém upozorní aktivisté. Mnohem větší zpravodajský potenciál má například to, když se k danému problému vyjádří americký prezident a Evropská komise pro životní prostředí, která s názorem prezidenta nesouhlasí.

1.2.7 Socioekonomické a kulturní faktory

Podobu zpravodajství o životním prostředí ovlivňuje kromě vlastností environmentálních témat, novinářských rutin, normativních požadavků na zpravodajství a ekonomických tlaků i širší socioekonomický a kulturní kontext. (Anderson, 1997, s. 124) Hansen (1991, s. 452) mluví o takzvaných kulturních danostech společnosti, které zpravodajské pokrývání daného tématu vymezují i usnadňují. Aby si téma získalo důležité místo ve veřejné debatě, musí být médiu podáno způsobem, který rezonuje s existujícími a široce akceptovanými kulturními koncepty společnosti. Při zpravodajském pokrývání životního prostředí mezi takové kulturní danosti patří víra v nadvládu člověka nad přírodou a víra v pokrok prostřednictvím vědy a technologií.¹⁵ Obě tyto kulturní danosti pomáhají vysvětlit, proč je mediální diskurz o životním prostředí v převážné míře diskurzem vědeckým, který se spoléhá na vědce jakožto arbitry toho, co je správné a co špatné, co je pravdivé a co nepravdivé, co je reálné a co domnělé.

Ve své dřívější analýze zpravodajství o životním prostředí v Británii a Dánsku došel Hansen (1990 in Anderson, 1997, s. 124) k závěru, že míra pozornosti, kterou zkoumané televizní stanice věnovaly environmentálním tématům, silně odrážela také vnější ekonomické a průmyslové faktory. Zatímco dánská televize věnovala pozornost zejména znečištění moří, protože zdejší ekonomika je vysoce závislá na rybářském průmyslu, britská stanice se tématu mořského znečištění téměř nevěnovala, protože rybářství je v britské ekonomice jen okrajovým odvětvím. Opačná situace byla v případě zpráv o jaderné energetice, jelikož Dánsko jaderný průmysl na rozdíl od Británie nemá.

Environmentální témata se tak v agendě médií dané společnosti objevují více či méně podle toho, jak rezonují s jejími hodnotami a socioekonomickými aspekty. Kromě toho hrají při zpracovávání tematiky životního prostředí roli selektivní procesy médií, která kladou důraz spíše na epizodické, nečekané a dramatické události než na pomalu se vyvíjející, komplikované a obtížně vizualizovatelné environmentální problémy. Zprávy o životním prostředí jsou výsledkem novinářských rutin, zpravodajských norem a dalších produkčních tlaků a jejich obsahy jsou antagonistickou arénou, ve které se střetávají různí aktéři, přičemž přístup do médií mají jednodušší elitní zdroje, kteří tak získávají privilegium rámcování debaty o životním prostředí. (Novák, 2009, s. 224)

¹⁵ Kulturní daností v českém prostředí může být představa o ekonomickém růstu, který podle výsledků výzkumu Doležala (2008) česká média nezpochybnují. (Novák, 2009, s. 223)

1.3 Teorie nastolování agendy

Vlastnosti environmentálních témat mohou pomoci vysvětlit, jak média hodnotí jejich zpravodajský potenciál a jak s nimi podle toho zacházejí. Jaký vliv má následně zpravodajství na příjemce mediálních sdělení obecně pak objasňuje koncept nastolování agendy, který patří mezi klíčové zájmy studií mediálních účinků. Zakládá se na předpokladu, že média, ať už přímo či nepřímo, ovlivňují představy, postoje, hodnoty a chování příjemců. Jako teorie komunikačních studií popisuje nastolování a distribuci témat ve veřejném diskurzu a nověji se zaměřuje také na jejich rámcování a vypíchnutí¹⁶. Ústřední a mnoha studiemi ověřenou hypotézou této teorie je schopnost masových médií nastolovat témata jak v agendě veřejnosti, tak v agendě politické. Vrcholy pomyslného trojúhelníku, v němž se témata pohybují či naopak absentují, tak tvoří média, veřejnost a politika. Teorie nastolování agendy předpokládá, že veřejná agenda – tedy to, o čem lidé diskutují, přemýšlejí a o co se zajímají – je silně ovlivněna tím, co ve svých obsazích zveřejňují masová média. Jestliže média věnují obsáhlou pozornost nějakému tématu, publikum toto téma přijme jako důležité a bude ho jako takové zmiňovat ve své vlastní agendě. Jinými slovy, média mají moc směřovat pozornost lidí k vybraným problémům. (Škodová, 2008, s. 11-13)

Vztahem mezi médii a veřejným míněním se zabýval již zmíněný Walter Lippmann (2015). Média jsou podle něj významným zdrojem informací o světě pro každého z nás, jistým oknem do krajiny mimo naši přímou zkušenost. Proto média výběrem událostí a způsobem jejich zobrazení do velké míry ovlivňují naše kognitivní mapy světa. Veřejné mínění tak, podle Lippmanna, nereaguje na skutečný stav věcí, ale je odrazem pseudo-prostředí vytvořeného médii. Myšlenka, že si lidé ve svých hlavách utvářejí obrazy světa podle těch, které jim předkládají média, shrnuje podstatu konceptu o nastolování agendy, ačkoliv sám Lippmann tento termín explicitně nepoužíval. K pojmenování konceptu a jeho prvnímu empirickému ověření došlo až v rámci předvolebního výzkumu Maxwella McCombse a Donalds Shawa v Chapel Hill v Severní Karolíně (1968). Jejich základní hypotézou, pojmenovanou jako nastolování agendy, bylo to, že masová média nastolují agendu v každé politické kampani a ovlivňují významy stanovisek týkajících se politických témat. Jako závěr vyplývající ze studie autoři uvedli sklon voličů přijímat

¹⁶ Podle většiny definic je vypíchnutí přímým důsledkem nastolování agendy. Je spojením mezi významností objektu (tématu) danou zařazením do zpravodajství a názory členů publika. Konkrétně má možnost ovlivnit směřování jejich názorů, například vůči jiným příbuzným tématům. (Tabery, 2008, s. 37)

mediální definici toho, co je důležité, což tezi o schopnosti masových médií nastolovat agendu silně podporuje. (Nečas, 2008, s. 15-17)

Čtyři roky poté provedli McCombs a Shaw podobný výzkum, tentokrát předvolební kampaně ve městě Charlotte. Primárním cílem této studie bylo rozkrýt vztah mezi mediálním pokrytím politických témat a reflexí těchto témat veřejností. Ve srovnání s předchozím výzkumem byl tento obsáhlejší a detailnější. Mezi jeho hlavní závěry patří tvrzení, že během předvolební kampaně se konzumace mediálních obsahů zvětšuje a voliči mají také větší zájem o politiku a častěji o ní diskutují. To vede ke zvýšené potřebě informací a orientace v oblasti politických témat, což zpětně stimuluje konzumaci médií. (Nečas, 2008, s. 18-20)

Oba tyto výzkumy mohou sloužit jako příklady klasické teorie nastolování agendy, která je agendou objektů, sledující jejich významnost v mediální a veřejné agendě. Každý z objektů má ale také určité atributy a podobně jako mezi objekty existuje hierarchie významnosti i mezi jejich atributy. Tradiční teorii nastolování agendy lze nazvat jako první stupeň nastolování agendy, který se zabývá procesem přenosu významnosti objektů, například určitého tématu či aktéra. Druhým stupněm nastolování agendy pak můžeme označit proces, kdy je z mediální agendy do agendy veřejné přenášena významnost atributů. K odlišení prvního a druhého stupně používá McCombs (2004) upravenou metaforu Bernarda Cohena, která v původní podobě zní, že média lidem nemohou říkat, co si mají myslet, ale mohou určovat, o čem budou přemýšlet. V případě druhého stupně nastolování agendy by šlo o rozlišení, že média veřejnosti nejen předkládají, o čem přemýšlet, ale i jak o tom přemýšlet. (Tabery, 2008, s. 28-29)

1.4 Teorie rámcování

Vedle pojmu druhý stupeň nastolování agendy je používán také pojem rámcování, přičemž oba výrazy se do značné míry užívají komplementárně. V sociologii představil první ucelenou konceptualizaci pojmu rámcování Erving Goffman v knize *Frame Analysis* (1974), která pojednává o tom, jak jsou organizovány každodenní zkušenosti jedinců. K pochopení různých situací používáme podle Goffmana jeden či více rámců neboli interpretačních schémat, která zasazují do kontextu, definují a určují význam událostí, jenž nám nemusejí být známy. (Tabery, 2008, s. 30) Výzkumníci oboru komunikačních studií rychle převzali Goffmanovu myšlenku pro zkoumání zpravodajství. Tuchman (1976) ve své klasické studii o sociologii médií uvádí, že rámcování znamená identifikovat některé

záležitosti jako fakta a jiné nikoli. Podobně Gitlin (1980) tvrdí, že rámce jsou principy selekce, zdůrazňování a prezentace, složené z nevyslovených domněnek o tom, co existuje, co se stalo a na čem záleží. (Miller a Riechert, 2000, s. 45)

Definici rámcování nabízí například také Entman (1993), dle kterého rámcovat znamená vybrat některé aspekty pozorované reality a udělit jim větší významnost v komunikovaném textu, a to způsobem podporujícím určitou definici problému, příčinnou interpretaci, morální hodnocení a/nebo doporučení řešení popsané zkušenosti. Důležitými rysy procesu rámcování je právě selekce určitých prvků a jejich zvýznamňování. Tím, že se některé aspekty zvýrazní, například opakováním či umístěním na titulní stránce novin, vzroste jejich význam, což je následně využito pro vytvoření celkového významu problému nebo události. Zatímco některé prvky činí rámcování významnými, jiné naopak nechává v pozadí či zcela vypouští. Proto může být rámcování projevem moci při vytváření a udržování dominantního řádu ve společnosti. (Tabery, 2008, s. 30-31)

Tato tvrzení o důrazu na fakta a selekci naznačují, že rámcování umožňuje novinářům, vědomě i nevědomě, formovat veřejný diskurz. Mnoho mediálních výzkumů se proto zaměřilo na to, jak jsou ve zpravodajství rámcovány různé problémy (např. Entman, 1991; Fine, 1992; Hornig, 1992; Davis, 1995).¹⁷ Často přitom uvažují o rámcování jako o jevu řízeném ideologií, která formuje obsahy o daném tématu specifickou dominantní interpretací, vyhovující zájmům společenských elit. (Miller a Riechert, 2000, s. 45-46) Zde se koncept rámcování dostává do souvislosti s výše popsanými novinářskými rutinami při výběru zdrojů informací.

Zamith, Pinto a Villar (2012, s. 336-337) uvádí, že kromě identifikace rámců jakožto prostředků formování zpravodajského pokrytí je také důležité určit, kdo jsou takzvaní sponzoři rámců – aktéři, kteří jsou pro novináře zdrojem informací. Přístup do médií je důležitým faktorem, jelikož tvrzení, která se dostanou do zpráv, získávají punc legitimacy, a ačkoli novináři jsou ti, kdo danou událost popisují, zdroje mají moc určit, co je na ní důležité. Také Miller a Riechert (2000, s. 46-47) vnímají rámcování jako proces, ve kterém se mechanismus ideologické interpretace odvíjí od konkurenčního boje zainteresovaných osob, z nichž každá se snaží prosadit určité vlastní zájmy. To má za důsledek omezení zpravodajského diskurzu o daném tématu. Jak prokázaly různé studie (např. Riechert,

¹⁷ Někteří výzkumníci zjistili, že způsob, jakým média rámcují problémy, ovlivňuje příjemce mediálních sdělení nejen při porozumění problému, ale i v tom, jak si jej později vybavují (Pan a Kosicki, 1993; Nelson, Clawson a Oxley, 1997; Entman, 2004). (Zamith, Pinto a Villar, 2012, s. 336)

1996), kvůli závislosti novinářů na dostupných zdrojích může do zpravodajství proniknout vliv aktérů, kteří média využívají pro získání přízně veřejnosti, udržení mocenské pozice a prosazení vlastních názorů na problémy a témata, o kterých média informují.

Podle Nisbeta (2009, s. 15-16) je však rámcování nevyhnutelnou realitou komunikačního procesu. Neexistuje nezarámovaná informace a nejúspěšnější komunikátoři jsou ti, kteří mají s rámcováním bohaté zkušenosti, ať už to dělají vědomě či nevědomě. Funkčnost rámců navíc posiluje to, že publikum se na ně spoléhá, jelikož rámce dodávají diskutovaným tématům smysl. Pro novináře jsou zase užitečným nástrojem pro vytváření zajímavých a chytlavých zpráv. Sloužit mohou i politikům při definování problémů a prosazování řešení nebo odborníkům, kteří prostřednictvím rámců zjednodušují složitá vědecká zjištění a činí je srozumitelnějšími, případně přesvědčivými.

1.5 Nastolování environmentální tematiky

Hansen (2011, s. 8) tvrdí, že mnohé a možná většinu toho, co víme o životním prostředí, se dovídáme z médií. To ovlivňuje nejen naše povědomí o environmentálních problémech, ale i způsob, jak jakožto jedinci i členové společnosti na životní prostředí nahlížíme a chováme se k němu. Vliv médií je patrný i v politice. Zatímco dříve činili politici většinu rozhodnutí souvisejících s životním prostředím na základě vědeckých důkazů, s rozvojem ekonomiky se jejich rozhodování začalo řídit spíše tím, jak jsou environmentální problémy prezentovány v médiích a tím, jak je veřejnost posléze vnímá.

Vzhledem k relativně dramatickému nárůstu zájmu médií o životní prostředí od konce 80. let není překvapivé, že mediální výzkum začal usilovat o odhalení propojení mezi veřejným míněním o životním prostředí a mediálním pokrytím environmentálních problémů.¹⁸ (Hansen, 1991, s. 444) Předpoklad, že mediální reprezentace životního prostředí formují a ovlivňují veřejné mínění a politické rozhodování u environmentálních záležitostí, je explicitně či implicitně přítomen ve většině výzkumů o tomto tématu, ať už zkoumají vlastní proces produkce a obsahy mediálních reprezentací problémů životního prostředí nebo širší důsledky tohoto zpravodajského pokrytí. Výzkumy veřejného mínění například poukázaly na paralely mezi kolísáním zpravodajského pokrytí životního prostředí a srovnatelným trendem u veřejného zájmu o toto téma. (Hansen, 2011, s. 18)

¹⁸ Hlavní trendy a přístupy ve výzkumu role médií v tom, jak veřejná a politická sféra definují a rozvíjí tematiku environmentálních problémů, popsal ve své přehledové studii výzkumů o komunikování tématu životního prostředí Hansen (2011).

Studie zaměřené na nastolování agendy potvrdily, že média mohou hrát potenciálně velkou roli při zvyšování veřejného zájmu a povědomí o environmentálních problémech (např. Atwater a kol., 1985; Iyengar a Kinder, 1987; Ader, 1995; Elliot a kol., 1995; Trumbo, 1995; Allen a kol., 2000; Soroka, 2002). Brosius a Kepplinger (1990) ve studii zpráv německé televizní stanice odhalili relativně silný efekt nastolování agendy u problémů energetiky a ochrany životního prostředí. Poukázali také na rozdíly mezi mediálním vlivem na vnímání obecnějších témat jako je životní prostředí celkově a vlivem na všímavost vůči specifickým událostem, například havárie elektrárny v Černobylu jakožto události v rámci širšího problému jaderné energetiky. (Hansen, 1991, s. 446) Soroka (2002) potvrdil interakce mezi médii, veřejným míněním i tvůrci politiky, ale také to, že podstata tohoto vztahu je závislá na vlastnostech tématu, jako je dramatičnost. Podle jeho zjištění mělo environmentální zpravodajství silný vliv jak na veřejnou debatu, tak politickou agendu. (Hurlimann a Dolnicar, 2012, s. 4)

Existují také důkazy o reverzním působení – zejména u problémů životního prostředí, které se většinou neprojevují spektakulárními a neobvyklými událostmi – kdy veřejný zájem, či spíše nezáměr, vedl ke snížení mediální pozornosti danému tématu (např. Uscinski, 2009). Podrobná analýza Walgravea a kol. (2008) o tom, jak si environmentálních problémů všímaly tři vzájemně se ovlivňující fóra – média, parlament a vláda – zase demonstrovala vliv mediální agendy na agendu politickou a ukázala, jak se síla tohoto vlivu liší u různých druhů událostí a typů médií, přičemž mediální vliv byl větší u environmentálních problémů než u témat ekonomiky a zahraniční politiky a noviny byly vlivnější než televize. (Hansen, 2011, s. 18)

Studie o nastolování agendy environmentálních problémů dále potvrdily dlouhodobě uznávané zjištění předchozích výzkumů, že nastolování agendy médii je nejvýraznější u témat charakterizovaných omezenou přímou osobní zkušeností a limitovaným přístupem k nemediálním zdrojům. To ukázala například studie autorek Corbett a Durfee (2004), které při experimentálním měření reakcí na různé způsoby zpravodajské prezentace globálního oteplování zjistily, že lidé, kteří měli na toho téma vlastní silný názor již před experimentem, byli variacemi prezentace globálního oteplování ovlivňováni daleko méně než ti, kteří předtím žádný názor nezastávali. Mazur (1990) a jiní (viz Gutteling, 2005) zase potvrdili tezi nastolování agendy o korelaci mezi kvantitou mediální pozornosti a zájmem veřejnosti. (Hansen, 2011, s. 18-19)

1.6 Rámcování životního prostředí

Koncept rámcování se také ukázal jako užitečná a produktivní perspektiva pro analýzu mediálního pokrytí životního prostředí, podobně jako u témat vědy a zdraví. Hansen (2011, s. 19) uvádí, že ačkoli potenciál konceptu přemostit studium mediálních obsahů, veřejného mínění a politického rozhodování není výzkumníky komunikačních studií opomíjen (např. Scheufele, 1999; Scheufele a Tewksbury, 2007), nebylo zatím dosaženo dostatečného pokroku pokud jde o empirické propojení studia rámcování mediálních obsahů se studiem toho, jak různá publika (laická veřejnost, odborníci, vědci, politici) vnímají a přijímají (případně odmítají) mediální rámce při vytváření vlastních významů a jak se to promítá do jejich každodenního jednání.

Již několik studií ale například potvrdilo vliv mediálního rámcování u tématu globálního oteplování, a to jak na úrovni národní (McGeachy, 1989; Mikami a kol., 1995; Sampei a Aoyagi-Usui, 2009), tak i mezinárodní (Mazur, 1998). (Freeman, 2017, s. 2) Marks a kol. (2007) zase vysvětlili, jak mediální rámce souvisely s rozdíly ve vnímání biotechnologií u veřejnosti ve Spojených státech a Spojeném království, a Jönsson (2011) došel k závěru o vlivu mediálního zarámování rizik ekosystému Baltského moře na veřejnost ve Švédsku. (Hurlimann a Dolnicar, 2012, s. 4-5) Lakoff (2010) poukázal na to, že efektivita varování před destrukcí životního prostředí závisí na efektivním rámcování faktů a možností, jak environmentální krize vyřešit. Vedle důrazu na vizuální stránku environmentálních témat by podle něj měly zpravodajské rámce životního prostředí přinášet fakta, ale také vzbuzovat v příjemcích emoce. Publikum by mělo například pociťovat odhodlání aktivistů chránících stromy vlastním tělem, hněv celebrit kritizujících ekologickou situaci nebo se radovat spolu s ochránci zvířat při otevření nové přírodní rezervace pro ohrožené druhy. (Goodman a kol., 2016, s. 680-681)

Novější výzkumy se zaměřují také na koncept reframingu, tedy způsobu znovuzarámování tématu. Nisbet (2009) zkoumal charakteristiky rámců tématu klimatických změn, které se objevovaly v mediální i veřejné debatě, a poukázal na užitečnost znovuzarámování tohoto problému rámcem zdravotního rizika, který byl příjemci mediálních sdělení vnímán jako osobně důležitější a srozumitelnější. Empiricky ověřitelné vlivy znovuzarámování problému klimatických změn jakožto zdravotního rizika na vnímání, postoje i chování veřejnosti spojené se zmírněním dopadů globálního oteplování pak představili Maibach a kol. (2010). (Hansen, 2011, s. 19)

1.7 Výzkum v České republice

Stejně jako většina zahraničních studií o mediální reprezentaci životního prostředí se i čeští výzkumníci zabývali především zobrazováním změn klimatu. Vladyka (2006) se ve své diplomové práci věnoval diskurzivní analýze změn klimatu v českých médiích v letech 1996-2005, přičemž vysledoval pět fází zpravodajského pokrývání klimatických změn s odlišnými charakteristikami. Diskurzivní analýzu vybraných sdělení z českých médií provedl také Cholt (2006), který ukázal, že média z původních vědeckých výstupů vybírala především ta kontrastní, senzační a snadno sdělitelná. Obsahová analýza tří celostátních deníků od Kochanové (2009) přinesla zjištění, že nejvíce článků o změnách klimatu bylo publikováno v zahraničních rubrikách a zaměřovaly se spíše na politiky a jejich názory než na změny klimatu samotné. Lukáčová (2013) se zabývala články o změnách klimatu v českém deníku *Mladá fronta DNES* a slovenském deníku *SME*. V obou periodicích zcela převažovaly články souznějící s antropogenními příčinami změn klimatu a aktivistickým vyzněním, ale v českém deníku byla čtvrtina článků vyhodnocena jako skeptická. Celkově byly články *Mladé fronta DNES* ve srovnání s články *SME* méně důležité, soudě podle kratšího rozsahu a méně obrazového materiálu. (Vávra a kol., 2013, s. 17-18)

První ucelenou obsahovou analýzu zobrazování změn klimatu v českých tištěných denících za delší časové období (1997-2010) provedli Vávra a kol. (2013). Autoři se zaměřili na celkovou kvalitu informací a její možný dopad na čtenáře. Jejich výsledky ukazují, že trendy v zobrazování změn klimatu jsou v Česku podobné jako v mnoha jiných státech. Mediální zájem reflektoval především mezinárodní události spojené se změnami klimatu. V českém tiskovém prostředí převažovaly informace katastrofického a senzačního rázu, což může mít za následek nižší informovanost obyvatelstva a ochotu podílet se na řešení problému, a naopak vyšší skepsi vůči změnám klimatu. Celková úroveň debaty o změnách klimatu v Česku by si podle autorů zasloužila lepší úroveň zpravodajství, protože kvalitní a věcné informace mohou pomoci kultivovat diskuzi o klimatických změnách a hledání nejlepších možných řešení. (Vávra a kol. 2013, s. 25-26) Obsahovou analýzu zpravodajství o klimatických změnách ve vybraných českých denících později provedla také Trunečková (2015). Závěrem její práce je to, že většina analyzovaných článků poskytovala informace shodující se s hlavním klimatologickým výzkumem, ale značné množství článků se vůbec nevyjadřovalo k jejich původu, závažnosti či potřebě zahájení strategie zmírňování klimatických změn.

Ke studiím jiných oblastí environmentálního zpravodajství patří práce Doležalové (2010), která se zabývala autory zpráv o životním prostředí. Na základě rozhovorů s novináři a analýzy informačních zdrojů identifikovala pracovní rutiny novinářů píšících o životním prostředí a jejich důležité zdroje, přičemž zjistila, že primárně se novináři obracejí na odborníky a státní instituce. Anufrieva (2012) srovnávala reprezentaci životního prostředí v ruském a českém tisku a potvrdila svoji hypotézu, že ruský časopis *Argumenta a fakta* věnoval environmentální problematice menší prostor než český časopis *Respekt*, a to jak podle množství článků, tak i podle jejich rozsahu. Při kvalitativní analýze rámců také zjistila, že oba časopisy prezentovaly přírodu nejčastěji jako zranitelnou a ohroženou.

Špátová (2014) srovnávala ve své práci mediální reprezentaci jaderné energetiky v České televizi před a po havárii jaderné elektrárny Fukušima Daiči. Z jejích výsledků vyplynulo, že ve sledovaném období nevěnovalo zpravodajství České televize jaderné energetice příliš velký prostor. Nejvíce zpráv pocházelo z období těsně po havárii elektrárny, přičemž nejčastěji zmiňovaly zemětřesení, komplikace a následné řešení situace, což přispělo k potvrzení hypotézy, že jaderná energetika byla častěji prezentována jako riziková. Mediální reprezentaci stejné události zkoumala také Podzemná (2014), ovšem u vybraných českých deníků. Ty se tématu jaderné energetiky věnovaly poměrně často, ale větší pozornost mu věnovaly až po havárii ve Fukušimě. Analyzované články citovaly hlavně oficiální zdroje (politiky, odborníky a zástupce institucí), přičemž citace politiků převažovaly nad citacemi vědců. Mediální reprezentace jaderné energetiky se celkově po havárii nezměnila – nadále byla zdůrazňována její bezpečnost a důležitost pro další rozvoj.

Namísto mediálního obrazu některého z environmentálních problémů se Vamberová (2014) zaměřila na mediální obraz aktivistů. Výsledky její případové studie protestů proti kácení v Národním parku Šumava vyvrátily hypotézu o nevyváženosti zpravodajství, jelikož oba analyzované deníky věnovaly jednotlivým stranám konfliktu stejný prostor. Porušení normativních požadavků na zpravodajství však bylo odhaleno u zkoumání neutrality, protože aktivisté byli ostatními aktéry rámcováni negativním způsobem. Nejnovější studie o médiích a životním prostředí se částečně dotýká tématu této diplomové práce: Sedláčková (2017) zkoumala vývoj mediálního obrazu sucha v deníku *Mladá fronta DNES*. Její analýza ukázala, že počet článků o suchu rostl se snižujícím se úhrnem srážek a s časem rostla také důležitost agendy sucha. Hlavními zpravodajskými hodnotami přitom byla blízkost a negativita a nejčastějším zpravodajským rámcem „škoda pro lidi“.

1.8 Vodní zdroje v Česku

Pro doplnění kontextu výzkumu této diplomové práce popisují následující odstavce situaci vodních zdrojů v České republice. Mezi významné české vodní toky patří 819 řek o celkové délce 16 343 km, které spravují státní podniky Povodí. Ostatní řeky spadají do kategorie drobných vodních toků, jejichž úhrnná délka činí 83 200 km. Vodní doprava je v České republice zajišťována Labsko-vltavskou vodní cestou, která je součástí evropské sítě vnitrozemských vodních cest mezinárodního významu a zajišťuje Česku přístup nejen do vnitrozemských přístavů, ale i do přístavů námořních. I přesto, že podmínky pro výrobu energie z vody nejsou v českých podmínkách kvůli absenci prudkých horských toků a husté říční síti optimální, patří vodní elektrárny mezi hojně využívané obnovitelné zdroje elektrické energie. Specifickým faktorem rázu české krajiny jsou také rybníky, které zde byly budovány od 10. století a dnes tvoří základnu českého rybářství. To patří z hlediska produkce rybího masa mezi úspěšné oblasti zemědělství a jako sport je mezi Čechy oblíbenou volnočasovou aktivitou. (Ministerstvo zemědělství, 2017)

Protože na území České republiky nepřitéká žádná větší řeka a české toky odvádějí vodu do sousedních zemí, jsou zdejší vodní zdroje zcela závislé na atmosférických srážkách a vodní režim je značně rozkolísaný vlivem hydrologických extrémů – v období sucha objem vodních zdrojů výrazně klesá a při povodních se naopak nebezpečně zvyšuje. Právě povodně jsou v českých podmínkách nejčastějším typem přírodních katastrof, zejména od roku 1997, kdy se jejich výskyt, doprovázený škodami na majetku i ztrátami životů obyvatel, nečekaně zvýšil. (Ministerstvo zemědělství, 2017) Po tomto roce došlo k zásadním změnám v legislativě s cílem zajistit kvalitnější prevenci povodní a povodňových škod. V sérii zákonů byla zakotvena řada základních povinností občanů, samosprávy i státu s cílem omezit následky povodní. Reakcí bylo také vytvoření informačního a výstražného systému a zavedení technických opatření, která mají ochránit záplavová území. (Punčochář, Rolečková a Fousová, 2015, s. 3)

Mapy předpokládaného vývoje sucha v České republice zase dosvědčují, jak vážnou hrozbu pro naše území představuje změna klimatu, která je jeho příčinou. (Ministerstvo zemědělství, 2017) Výrazné sucho se na území Česka objevilo v letech 2003, 2014, 2015 a 2018. Jeho dopady však přicházejí ve srovnání s následky povodní pomalu a zavedení opatření proti nim vyžaduje výrazně delší časové období, neboť jde o opatření technická (výstavba přehradních nádrží), ale také systémová, a to jak v zemědělství (zvýšení retence

vody v půdě) a průmyslu (recyklace použitých vod, změna technologií), tak i ve využívání krajiny a nakládání s vodou ze srážek. Díky tomu, že 94 % obyvatelstva je zásobováno vodou z veřejných vodovodů využívajících dostatečně kapacitní vodárenské zdroje vody, nebyl ani při extrémně suchých letech zaznamenán výraznější problém s dodávkami pitné vody. Citelně se však sucho projevilo na nedostatku vody ve studnách a u lokálních zdrojů podzemních vod. Také vodní toky trpěly nedostatkem vody a jejich průtoky klesly často na historické minimum, což vedlo k devastaci dotčených vodních ekosystémů. Impulsem k zahájení činností pro omezení následků sucha byl výskyt jarního sucha v roce 2014. Ministerstva zemědělství a životního prostředí založila speciální komisi, která vypracovala soubor aktivit pro přípravu koncepce na zmírnění následků sucha. Materiál s názvem „Příprava realizace opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody“ vláda schválila v roce 2015, kdy vrcholilo období letního sucha, které začalo přinášet vážné problémy především zemědělcům. (Punčochář, Rolečková a Fousová, 2015, s. 6)

Významný pokles využívání vodních zdrojů nastal už po roce 1990 v důsledku politických a hospodářských změn. V roce 2015 bylo odebíráno pouze 42,4 % povrchových vod oproti roku 1990. Obdobný trend se objevil také u využívání podzemních zdrojů vody a vypouštění odpadních vod. Současný plán vodního hospodářství České republiky je popsán v dokumentu „Strategie resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030“. Hlavní strategickou prioritou je zajištění zásobování obyvatelstva pitnou vodou, vodní zásobování průmyslu (zejména energetického) a zemědělství, zabezpečení vodních zdrojů, zajištění bezpečnosti vodních děl, zmírnění následků extrémních jevů počasí (povodní a sucha) a dosažení dobrého stavu vod. Za tímto účelem byly stanoveny strategické cíle lepší prevence před povodněmi, zmírnění následků sucha v souvislosti se změnou klimatu, udržitelná péče o vodní zdroje v Česku, podpora a regulace oboru vodovodů a kanalizací pro zabezpečení vodohospodářských služeb obyvatelstvu, zlepšení stavu vodních ekosystémů skrze realizace opatření z plánů povodí a zkvalitnění činnosti státní správy, zajištění veřejně dostupných informací o vodním hospodářství a rozvoj public relations v této oblasti.¹⁹ (Ministerstvo zemědělství, 2017)

¹⁹ Ministerstvo zemědělství publikuje každoročně od roku 1997 vodohospodářskou ročenku „Zpráva o stavu vodního hospodářství České republiky“ se zažítým názvem „Modrá zpráva“, která informuje o stavu vodního hospodářství a podává přehled o jeho dlouhodobém vývoji ve sledovaných ukazatelích. Archiv Modrých zpráv je dostupný na webových stránkách www.eagri.cz v sekci o vodě.

2 Metodická část

2.1 Cíl práce

Po vzoru studie Xionga a kol. (2015) o vývoji zpravodajského pokrytí problémů souvisejících s vodou v čínských novinách je cílem této diplomové práce (1) popsat, jak české deníky informovaly o záležitostech vodních zdrojů²⁰ a jak je vykreslovaly pro veřejnost, a (2) pochopit vzorce změn při informování o tomto tématu v průběhu sledovaného období i důvody, proč se téma v agendě zkoumaných médií objevovalo či naopak absentovalo. Vytyčený cíl práce je dosažen prostřednictvím zodpovězení výzkumných otázek, které byly stanoveny na základě rešerše existujících studií zkoumajících zpravodajské pokrytí problémů s vodou, přičemž odpovědi na výzkumné otázky jsou nalezeny pomocí měření proměnných v obsahové analýze. Záměrem práce je také porovnat zjištění analýzy s výsledky modelových studií Weie a kol. (2015) a Xionga a kol. (2015) a diskutovat je z hlediska užitečnosti pro novinářskou praxi.

2.2 Předchozí studie o pokrývání vodních zdrojů

Metodika výzkumu v této diplomové práci vychází z předchozích studií zpravodajského pokrytí problémů s vodou. Takových výzkumů nebylo zatím uskutečněno mnoho. Schmid, Thompson a Bengston (2007) analyzovali noviny vydávané v oblasti povodí řeky Mississippi a zjistili, že ačkoliv zpravodajské články zdůrazňovaly zlepšení kvality vody a proaktivní přístup k její ochraně, postrádaly kontextuální informace o správě využívání půdy kolem řeky, na což si stěžovali i dotázaní respondenti z řad čtenářů. Lyttimäki (2007) ve své studii finského tisku dospěl k závěru, že při zpravodajském pokrývání tématu eutrofizace (proces obohacování vod o živiny) se noviny zaměřovaly spíše na události než na dlouhotrvající antropogenní vlivy. Miller a Buys (2008) podobně jako Lohman a Milliken (1985) zjistili, že média nejsou považována za důvěryhodný zdroj informací o recyklované vodě. Vliv mediálních informací o recyklované a odsolené vodě na veřejnost zkoumali také Dolnicar a kol. (2009; 2010; 2011; 2012) a Leong (2010).

Bell (2009) studovala novinové pokrytí sucha v Sydney a Londýně. Dospěla k závěru, že ačkoliv problému sucha čelí Austrálie i Británie, zpravodajství obou zemí jej charakterizovalo odlišně. V Sydney bylo sucho prezentováno jako přírodní rys nejsuššího

²⁰ Soutloví „problémy související s vodou“ a „záležitosti vodních zdrojů“ jsou v této práci užívány jako synonyma a český ekvivalent anglického „water issues“ pro označení veškerého dění kolem vodních zdrojů, nejen negativních situací, jak indikuje české slovo „problém“.

obydleného kontinentu a reakce na sucho zdůrazňovaly morální povinnost domácností redukovat spotřebu vody. V Londýně byl nedostatek vody, spíše než jako přírodní jev vyžadující reakci jedinců, prezentován jako výsledek nedostatečných investic do infrastruktury a orientace na zisk soukromých vodohospodářských společností. Hale (2010) provedl obsahovou analýzu amerických a německých novin za účelem zhodnocení správy systémů regulace říčních niv. Podle jeho výsledků má častější informování o tématu pozitivní vliv na řešení problémů v rámci přírodní rezervace. Autorky Campbell, Smith a Siesmaa (2011) studovaly roli regionálních novin v období sucha a zjistily, že články se zaměřovaly spíše na pozitivní příběhy. Altaweel a Bone (2012) aplikovali metodu obsahové analýzy pro kontextualizaci online zpravodajství o vodě v americké Nebrasce. Výsledky jejich studie poukázaly na nedostatečné pokrytí problémů s vodou, pokud se bezprostředně netýkaly veřejného zájmu, a že způsob informování o tomto tématu se podřizoval ostatním problémům lokality. Hurlimann a Dolnicar (2012) zkoumaly zpravodajské pokrytí problémů s vodou v Austrálii. Jejich analýza článků sedmi největších australských novin ukázala, že nedostatečně informovaly o pozicích zainteresovaných aktérů, nepřinášely dostatek vědeckých důkazů, měly nízkou úroveň nestrannosti a často užívaly vyhybavé výrazy jako „možná“, „pravděpodobně“, „zdá se“ a podobně.

Výzkum zpravodajského pokrytí problémů s vodou v delším časovém rámci provedli až Wei a kol. (2015), kteří analyzovali články australských novin mezi lety 1843 a 2011. Tato longitudinální studie ukázala jasný posun ve vyznění článků o vodě od zaměření na ekonomický rozvoj k orientaci na environmentální udržitelnost. Z jejich výsledků také vyplynulo, že většina analyzovaných článků nebyla umístěna prominentně na titulní straně novin, věnovala se především tématu zásobování vodou a citovala primárně vládní zdroje. Na tuto studii navázali Xiong a kol. (2015), kteří se ve své analýze největšího čínského deníku obdobně zaměřili spíše než na prostý popis na vysvětlení vývoje zpravodajství o problémech s vodou v delším časovém rámci.²¹ Longitudinální obsahovou analýzu čínského tisku provedli také Shang a kol. (2015), kteří dospěli k podobnému závěru ohledně nedostatku zpráv o důležitých vládních dokumentech souvisejících s vodním hospodářstvím, což dle obou studií odráží politický systém Číny.

Autorky Quesnel a Ajami (2017) ukázaly, jak se v návaznosti na silné zpravodajské pokrytí extrémních klimatických událostí snižovala poptávka po vodě na zavlažování

²¹ Podrobněji viz podkapitola 2.2.1 Modelová studie Xionga a kol.

i spotřeba vody v domácnostech. Blair, Zimny-Schmitt a Rudd (2017) zkoumali mediální prezentaci problémů a řešení farmaceutického znečištění vodního prostředí. Autoři upozorňují, že kvůli malému množství článků, které se tématu věnovaly, může být limitován veřejný diskurz a politické procesy týkající se řešení znečištěné vody. Mediální pokrytí stejného tématu analyzovala také Williamson (2018), jejíž výsledky demonstrují, jakou roli hraje mediální diskurz o rizicích a vědě při vzniku obav ohledně znečišťování životního prostředí korporacemi. Zatím nejnovější výzkum související se zpravodajstvím o vodě provedli Mayeda a kol. (2019), kteří zkoumali mediální reprezentaci problémů s vodou jakožto zdravotního rizika ve čtyřech amerických denících. Jejich zjištění indikují, že zdravotní rizika spojená s vodou jsou zmiňována jen zřídka a pokud ano, tak nejčastěji v souvislosti s bezprostředními dopady na obyvatele. Závěrem autoři poukazují na to, že mediálnímu pokrytí nevyhovuje povaha zdravotních dopadů souvisejících s vodou, jelikož se většinou vyvíjejí pomalu a projevují se až po dlouhé době.

2.2.1 Modelová studie Xionga a kol.

Design výzkumu této diplomové práce byl inspirován především studií Xionga a kol. (2015). Autoři v ní metodou obsahové analýzy zkoumají články čínského deníku *People's Daily*, považovaného za nevlivnější noviny v Číně. Výběr novin pro reprezentaci všech typů médií zdůvodňují tím, že noviny jsou zdrojem hloubkových a kontinuálních toků informací o veřejných záležitostech, které čtenářům rozšiřují počáteční vědomostní základ o daných tématech a vyžadují jejich aktivní zapojení v procesu mediální komunikace. Výhodou oproti rozhlasovému, televiznímu a internetovému zpravodajství je navíc dostupnost novinových článků v konzistentní podobě. (Xiong a kol., 2015, s. 242)

Výzkumný vzorek pro sledované období mezi lety 1946 a 2012 autoři sestavili ze dvou konstruovaných týdnů a dvou týdnů tvořených po sobě jdoucími dny, náhodně vybraných v každém roce zkoumaného časového úseku. Výhodou metody konstruovaného týdne je podle nich zahrnutí všech dnů v týdnu, což umožňuje zachytit systematické variace mediálního obsahu z jednotlivých dnů týdne, například rozdíly mezi všedními a víkendovými dny. Aby však mohly být postihnuty i mezi-týdenní odlišnosti, doplnili autoři konstruované týdny výběrem po sobě jdoucích dnů. (Xiong a kol., 2015, s. 243)

Články o problémech s vodou byly vyhledány v databázi pomocí klíčového slova „voda“ (v čínském jazyce) a individuálně posouzeny skupinou výzkumníků. Vyřazeny byly texty, které se nevztahovaly k žádnému z problémů souvisejících s vodou. Při stanovování

proměnných, které byly v analyzovaných článcích kódovány, vycházeli autoři z prací Halea (2010), Joshiho a kol. (2011) a Weie a kol. (2015), opírajících se o mediální teorie nastolování agendy a rámcování. Kódované proměnné byly seskupeny do tří skupin, z nichž první se zaměřuje na deskriptivní údaje o článcích (umístění v rámci periodika a žánr článků), druhá na kontextové informace (geografický záběr, vodní útvary, aktéři, politické iniciativy a přírodní události, o kterých články informují) a třetí popisuje články z tematického hlediska (téma a vyznění článků). (Xiong a kol., 2015, s. 243)

Podle výsledků této studie mají články o problémech s vodou v čínských novinách relativně důležité místo a jejich četnost s časem narůstala. Výzkum kontextuálních vlastností článků, tedy jejich geografického záběru, zmiňovaných vodních útvarů, aktérů, politických iniciativ v oblasti vodního hospodářství a přírodních událostí, neprokázal geografickou předpojatost, jako tomu bylo ve studii Weie a kol. (2015), kde převažovaly zprávy o oblasti hlavního města a nejdlejší řeky, a umožnil vysledovat tři stadia vývoje zpravodajství o problémech s vodou, reflektující rapidní změny obecného ekonomického rozvoje Číny od roku 1946. Podle autorů byly přechody mezi těmito stádii způsobeny škálou faktorů: bio-fyzickým tlakem přírodních událostí, politickými kampaněmi, makro-ekonomickou reformou, institucionálními opatřeními týkajícími se vody a reformou vodního hospodářství. (Xiong a kol., 2015, s. 250-251)

Určitá předpojatost však byla odhalena u výběru zdrojů informací. Nejčastěji byly citovány tři nejvyšší vládní úřady vodního hospodářství. Za celé sledované období naopak nebyla nalezena žádná citace občanského hnutí ani nevládních organizací a pouze jedna citace výzkumného ústavu. Silná závislost na autoritativních vládních zdrojích lze podle autorů vysvětlit tím, že tito aktéři aktivně propagují své zájmy a aktivity skrze tiskové zprávy, které média přejímají, a také obecně sdíleným přesvědčením, že političtí činitelé se snaží ovlivnit mediální agendu či způsob, jakým je rámcována, ve prospěch vlastní politické moci. Dalším vysvětlením může být strukturální předpojatost novinářů, kteří považují mocné aktéry za prioritní zdroje informací. (Xiong a kol., 2015, s. 252)

Hlavními tématy analyzovaných článků byly záplavy a sucho, což jsou události, které přirozeně upoutávají pozornost a mají potenciál silného vlivu na veřejné mínění a postoje vůči problémům s vodou. Podle Weie a kol. (2015) navíc mohou stimulovat výrazné politické a institucionální změny směrem k environmentální udržitelnosti. Podobně jako v případě australského tisku (Wei a kol., 2015) byl také u čínských novin odhalen trend

směřování k agendě zaměřené na environmentální udržitelnost. Ekonomicky laděné články o problémech s vodou byly postupně nahrazovány texty o environmentálních rizicích, ale převládat začaly až od konce 90. let. Obecně odrážely články deníku *People's Daily* jeho funkci „vůdce veřejného mínění“. V průběhu celého sledovaného období se vyskytovaly synergické vlivy mezi mediovanými problémy s vodou a politikou vodního hospodářství. Autoři proto došli k závěru, že deník *People's Daily* je pouhou větrnou korouhví politiky čínské vlády a ozvěnou její ideologie, což Čínu ukazuje jako stát bez demokracie západního stylu, jehož vláda je kontrolována jedinou politickou stranou. (Xiong a kol., 2015, s. 251-252)

2.3 Metoda analýzy

Většina výše uvedených studií použila pro výzkum zpravodajského pokrytí problémů s vodou metodu kvantitativní obsahové analýzy. Trampota s Vojtěchovskou (2010, s. 103) ji označují za tradiční nástroj pro zkoumání mediálních obsahů. Jako kvantitativní metoda má tu výhodu, že je přenositelná, poskytuje objektivní výsledky nezávislé na výzkumníkovi, který ji provádí, a výsledky – v zásadě statistické údaje – mohou být jasně a jednoznačně prezentovány v tabulkách a grafech. Jejím charakteristickým rysem je vysoká míra strukturovanosti a s ní spojený vysoký stupeň ověřitelnosti. Jelikož tato metoda využívá kvantifikaci a je založena na využívání statistických procedur, patří k jejím kladům schopnost zpracovat velké množství textů. Také Sedláková (2014, s. 291) popisuje obsahovou analýzu jako metodu s cílem vypovídat o velkých souborech dat, což je nezbytné, pokud chceme získat širší přehled o pokrytí daného tématu v mediální krajině, zjišťovat dlouhodobé trendy v mediálním zobrazování určitých jevů či skupin nebo komparovat jejich reprezentace v různých typech médií.

Podle Wimmera a Dominicka (2011, s. 160) sestává kvantitativní obsahová analýza z deseti kroků, přičemž jejich posloupnost nemusí být vždy dodržována a úvodní kroky analýzy lze kombinovat:

1. formulace výzkumné otázky nebo hypotézy,
2. definice základního souboru (populace),
3. výběr patřičného vzorku z populace,
4. výběr a definice jednotky měření,
5. konstrukce kategorií obsahu, které budou analyzovány,
6. stanovení systému kvantifikace,

7. trénink kódovačů a provedení pilotního výzkumu,
8. kódování obsahů,
9. analýza shromážděných dat a
10. definice závěrů.

Následující podkapitoly detailněji popisují a odůvodňují, jak byly kroky obsahové analýzy realizovány konkrétně v této diplomové práci. Poslední tři kroky jsou pak náplní kapitol Výsledky, Diskuze a Závěr.

2.4 Design výzkumu

Téma výzkumu této diplomové práce bylo vybráno na základě osobního zájmu o problematiku životního prostředí a zúženo na oblast vodních zdrojů kvůli specifické situaci České republiky, která se v posledních letech potýká zejména s problémem sucha. Z tohoto důvodu je považováno za nutné i užitečné zabývat se zpravodajským pokrytím této problematiky, které může situaci vodohospodářství reflektovat i ovlivňovat.²² Po stanovení tématu práce, ujasnění jejího výzkumného cíle a zvolení obsahové analýzy jakožto nejvhodnější metody pro výzkum mediálního obsahu bylo přistoupeno k prvnímu kroku analýzy, kterým je podle Wimmera a Dominicka (2011) formulace výzkumných otázek, jejichž zodpovězení má naplnit výzkumný cíl práce.

2.4.1 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly stanoveny na základě teoretických východisek a výsledků existujících studií o mediálním pokrytí tématu problémů s vodou, zejména pak podle proměnných, které sledovali Xiong a kol. (2015) ve své studii čínského tisku. Popis a vysvětlení vývoje zpravodajského pokrytí tématu vodních zdrojů v českých denících jsou agregátem odpovědí na následující výzkumné otázky.

Výzkumná otázka č. 1 (VO1): Jak se lišilo zpravodajské pokrytí tématu vodních zdrojů u jednotlivých deníků?

Vzhledem k analýze více deníků, které se liší rozsahem, zaměřením a mírou důrazu na různé zpravodajské hodnoty, lze sledovat, jak se různil jejich způsob pokrývání tématu.

Výzkumná otázka č. 2 (VO2): Jak se vyvíjelo zpravodajské pokrytí vodních zdrojů v čase?

Podle teorie nastolování agendy koreluje frekvence informování o tématu v médiích

²² Viz podkapitoly 1.5 Nastolování environmentální tematiky a 1.6 Rámcování životního prostředí

s významností, kterou mu přisuzuje veřejnost. Častější informování proto může být vnímáno jako indikátor snazšího vstupu tématu do povědomí veřejnosti i politické agendy.

Výzkumná otázka č. 3 (VO3): Jak důležité bylo téma vodních zdrojů pro české deníky?

Důležitost tématu je posuzována podle umístění, žánru a rozsahu článků. Z hlediska novinářské praxe jsou články o důležitých tématech umisťovány na titulní stránku novin a čím jsou delší, tím jsou důležitější. Za indikátor důležitosti je považován také obrazový materiál článku, který zabírá vedle textu další část omezeného prostoru novin.

Výzkumná otázka č. 4 (VO4): Jaký byl geografický záběr článků o vodních zdrojích?

Tato výzkumná otázka vychází z výsledků studie Weie a kol. (2015), kteří upozornili na možnost geografické předpojatosti ve prospěch informování o oblasti, kde noviny vychází. Taková předpojatost porušuje normativní požadavek vyváženého zpravodajství.

Výzkumná otázka č. 5 (VO5): Které zdroje informací byly v člancích o vodních zdrojích citovány a parafrázovány?

Analýza zdrojů informací ukazuje, které hlasy dostávají v médiích nejvíce prostoru, a získávají tak privilegium rámcovat událost a být primárními definujícími tématu.

Výzkumná otázka č. 6 (VO6): O kterých tématech v souvislosti s vodními zdroji české deníky informovaly?

Podle frekvence nastolování jednotlivých témat souvisejících s vodními zdroji lze určit, která z nich jsou českými deníky vnímána jako zpravodajsky hodnotná.

Výzkumná otázka č. 7 (VO7): Jaké bylo vyznění článků týkajících se vodních zdrojů?

Podle Weie a kol. (2015) a Xionga a kol. (2015) reflektuje vyznění článků dva hlavní pohledy na otázku problémů s vodou – environmentální a ekonomický, přičemž převaha environmentálního vyznění článků může pozitivně ovlivňovat postoje veřejnosti a politiků směrem k udržitelnému vodnímu hospodářství.

2.4.2 Definice výběrového souboru a jednotky měření

Sedláková (2014, s. 310) uvádí, že v přípravné fázi obsahové analýzy se výzkumníci mají zaměřit na čtyři základní otázky: jaké obsahy, v jakých médiích, za jaké období a na jakých výzkumných jednotkách dané téma zkoumat. To odpovídá výše uvedeným krokům 2 – 4 realizace obsahové analýzy podle Wimmera a Dominicka (2011). Výběrový soubor

(vzorek), tedy soubor jednotek, které skutečně pozorujeme a které mají reprezentovat celý základní soubor (populaci), o kterém předpokládáme, že jsou pro něj závěry výzkumu platné (Disman, 2002, s. 93), byl v této práci ohraničen časově (období let 2014-2019), z hlediska zvoleného média (české celostátní deníky) a tematicky (články o tématu vodních zdrojů). Analýza denního tisku byla vyhodnocena jako vhodný způsob pro reprezentaci české mediální krajiny jednak z praktického důvodu snadné dostupnosti novinových článků v online mediálních archivech, jednak kvůli dlouholeté tradici tištěných novin na našem území, díky které jsou i přes dlouhodobý pokles prodeje uznávány jako autoritativní typ média.²³ V České republice vychází celkem sedm celostátních deníků, z nichž byly do analýzy zahrnuty všechny s výjimkou deníku *Sport*, jehož agenda je čistě sportovního zaměření. Výzkumné jednotky (jednotky měření)²⁴, tedy články týkající se vodních zdrojů, tak byly vyhledávány v obsazích deníků *Aha!* a *Blesk* z portfolia vydavatelství Czech News Center, ekonomicky orientovaného deníku *Hospodářské noviny* (Economia), deníků *Mladá fronta DNES* a *Lidové noviny*, které vydává MAFRA, a deníku *Právo* (Borgis).

2.4.3 Metoda výběru vzorku

Tato diplomová práce analyzuje zpravodajské pokrytí určitého tématu v delším časovém období. Jedná se tedy o diachronní analýzu trendu (Sedláková, 2014, s. 292). Na rozdíl od synchronní analýzy dvou komunikátorů, která zkoumá zobrazování určité, časově ukotvené události a pracuje s celým základním souborem vymezeným dobou jejího konání, vyžaduje diachronní analýza volit ze širokého spektra dostupných mediálních textů. (Sedláková, 2014, s. 310) Podle Dismana (2002, s. 97) je v takovém případě vhodné vytvořit vzorek náhodným neboli pravděpodobnostním výběrem, kdy má každý prvek populace stejnou pravděpodobnost, že bude do vzorku vybrán.

Pomocí funkce generování náhodných čísel z rozsahu 1-365, který zahrnuje všechny dny v roce, bylo nejprve vygenerováno šest náhodných čísel pro rok 2019. Pokud bylo vygenerováno číslo dne, který vycházel na sobotu či neděli, bylo nahrazeno číslem následujícího pondělí, jelikož v této práci bylo analyzováno více deníků, z nichž některé vycházejí jen ve všední dny a nemají víkendové vydání jako jiné. V online mediálním archivu NEWTON Media byla poté nalezena a pročtena vydání sledovaných deníků, která

²³ Podle Boykoffa (2010 in Barkemeyer a kol., 2017, s. 1031) mají navíc tištěná média silnější účinek při nastolování agendy než například televize a podle Patila (2011 in Koundal, 2019, s. 23) vytvářejí déletrvající vliv na myšlení čtenářů díky svému hlubkovému a investigativnímu zpravodajství.

²⁴ Jednotka měření je nejmenší prvek analýzy, kterého si obsahová analýza všímá. Jde o úsek mediálních obsahů, na kterém zkoumáme zvolené proměnné a jejich kategorie. (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 105)

vyšla v daných šesti náhodně vybraných dnech, a vyexportovány články týkající se problémů s vodou. Tímto způsobem bylo postupováno pro další předchozí roky, až byl získán počet 349 článků²⁵, považovaný za dostatečně velký a v rámci časových možností výzkumu zpracovatelný. Tím bylo zpětně vymezeno také sledované období analýzy, tedy šestiletý časový rámec 2014-2019.

rok	1. náhodné číslo – datum	2. náhodné číslo – datum	3. náhodné číslo – datum	4. náhodné číslo – datum	5. náhodné číslo – datum	6. náhodné číslo – datum
2019	182 – 1.7.	85 – 26.3.	284 – 11.10.	345 – 11.12.	113 – 23.4.	168 – 17.6.
2018	46 – 15.2.	124 – 4.5.	274 – 1.10.	192 – 11.7.	309 – 5.11.	220 – 8.8.
2017	137 – 17.5.	240 – 28.8.	325 – 21.11.	152 – 1.6.	65 – 6.3.	41 – 10.2.
2016	161 – 9.6.	14 – 14.1.	109 – 18.4.	222 – 9.8.	321 – 16.11.	260 – 16.9.
2015	237 – 25.8.	44 – 13.2.	329 – 25.11.	278 – 5.10.	169 – 18.6.	140 – 20.5.
2014	115 – 25.4.	217 – 5.8.	28 – 28.1.	164 – 13.6.	211 – 30.7.	314 – 10.11.

Tabulka 1: Záznam náhodně vybraných čísel a odpovídajících dnů sledovaných let

2.4.4 Konstrukce kategorií a kódování

Dalším krokem byla konstrukce proměnných a jejich obsahových kategorií (kódů či hodnot), kterých mohou zkoumané jednotky analýzy nabývat. Kategorizace přitom byla vystavěna tak, aby se kategorie u každé proměnné vzájemně vylučovaly a zároveň pokrývaly všechny možnosti. (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 106) Pro účely identifikace byly kódovány proměnné (1) číslo článku a (2) datum vydání. Na základě stanovených výzkumných otázek pak bylo kódováno dalších devět proměnných, které umožnily jejich zodpovězení: (3) titul, (4) umístění článku, (5) žánr článku, (6) rozsah článku, (7) obrazový materiál, (8) geografický záběr, (9) zdroj informací, (10) téma článku a (11) vyznění článku. Hodnoty, kterých mohly proměnné nabývat, byly stanoveny metodou a priori kódování, které ustavuje kategorie před samotným sběrem dat na základě určité teoretické nebo racionální úvahy, s výjimkou proměnných (10) a (11), které byly stanoveny metodou emergent kódování, tedy až po předběžném prozkoumání vzorku. (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 106) Po vytvoření soustavy proměnných a jejich kategorií, takzvané kódovací knihy²⁶, bylo přistoupeno k samotnému zpracování vzorku, tj. kódování²⁷, jehož výsledky jsou zaznamenány v následující kapitole.

²⁵ Viz Příloha č. 2 v přiloženém souboru. Analyzované články v obrazové podobě byly dodatečně získány prostřednictvím online mediální databáze Anopress.

²⁶ Viz Příloha č. 1 v přiloženém souboru.

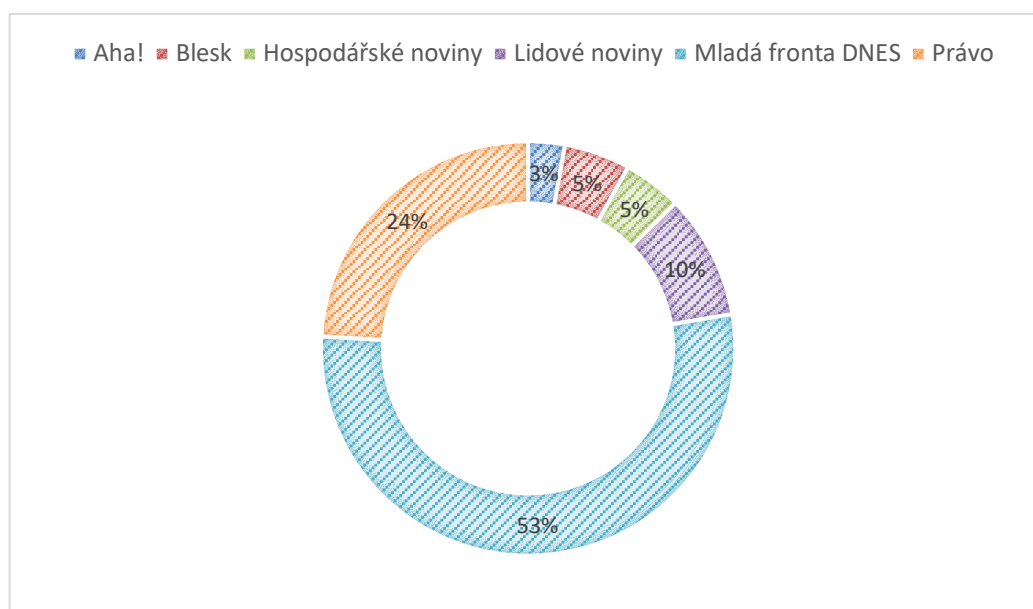
²⁷ Viz Přílohy č. 3 a č. 4 v přiloženém souboru.

3 Výsledky

Následujících sedm podkapitol kvantitativně popisuje výsledky obsahové analýzy článků věnujících se tematice vodních zdrojů z výše popsaného výběrového souboru, přičemž jejich rozdělení reflektuje stanovené výzkumné otázky.

3.1 Zpravodajské pokrytí u jednotlivých deníků (VO1)

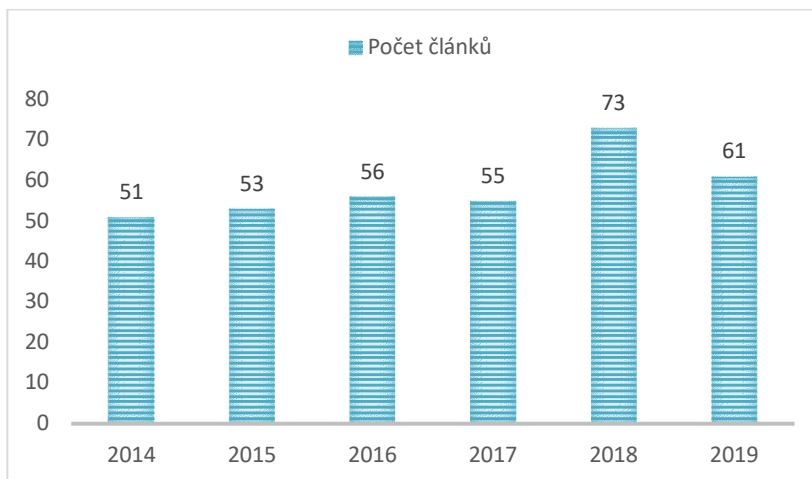
Ve sledovaném období mezi lety 2014 až 2019 bylo metodou prostého náhodného výběru nalezeno celkem 349 článků, jejichž obsahy se týkaly vodních zdrojů. Z tohoto množství bylo nejvíce článků vydáno v deníku *Mladá fronta DNES*, který je ovšem ze všech analyzovaných deníků nejobsáhlejší. Jeho vydání měla ve vybraných dnech kolem 250 článků, zatímco deník *Aha!* vydal méně než 50 zpráv, deníky *Blesk*, *Hospodářské noviny* a *Lidové noviny* méně než 70 článků a deník *Právo* obvykle kolem 150 zpráv. Druhý nejvyšší počet článků o vodních zdrojích byl zaznamenán právě u deníku *Právo* (84) a třetí u *Lidových novin* (34). Přestože *Hospodářské noviny* jsou zaměřeny úžeji na oblast ekonomiky a deníky *Aha!* a *Blesk* na bulvární témata, byly i v jejich vydáních nalezeny články související s vodou – v *Hospodářských novinách* 16, v *Blesku* 18 a v deníku *Aha!* 10 článků.

Graf č. 1: Podíl článků ve sledovaných denících (N = 349)

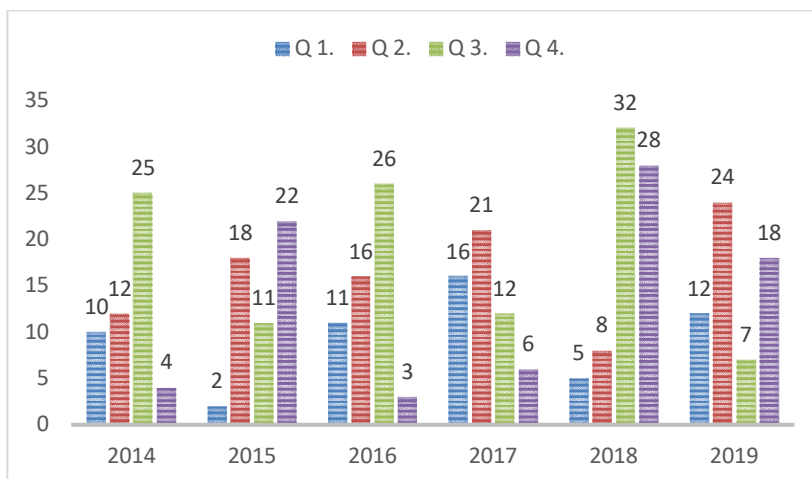
3.2 Frekvence zpravodajského pokrytí (VO2)

Při sledování vývoje zpravodajského pokrytí tematiky vodních zdrojů v čase nebyla za sledované období posledních šesti let vyzorována žádná výrazná tendence nárůstu či poklesu počtu článků. Graf č. 2 ukazuje, že od roku 2014 do roku 2017 byl počet článků téměř stejný. Pouze v roce 2018 došlo ke zřetelnějšímu nárůstu, ale v posledním sledovaném roce počet článků opět klesl.

Graf č. 2: Vývoj počtu článků ve sledovaných letech (N = 349)

Pro postižení rozdílů při informování o tématu v průběhu roku bylo sledováno, jak se zpravodajské pokrytí vyvíjelo v jednotlivých kvartálech sledovaných let. V roce 2018, kdy byl zaznamenán výraznější nárůst počtu článků, se o vodních zdrojích psalo především ve 3. a 4. kvartálu. Celkově bylo nejvíce článků vydáno ve třetích kvartálech, tj. od července do září (113), dále ve druhých kvartálech duben-červen (99), ve čtvrtých kvartálech říjen-prosinec (81) a nejméně v prvních kvartálech trvajících od ledna do března (56).

Graf č. 3: Vývoj počtu článků v průběhu sledovaných let (N = 349)

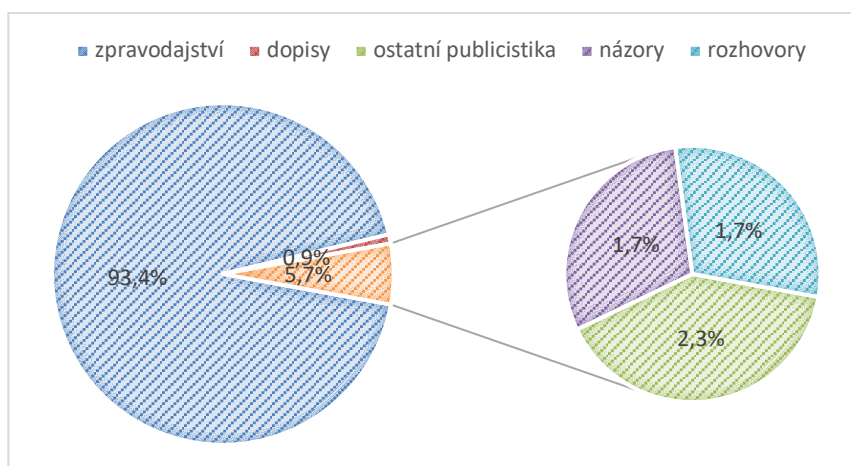
3.3. Důležitost tématu (VO3)

3.3.1 Umístění článků

Důležitost tématu vodních zdrojů byla nejprve posuzována podle umístění článků v rámci periodika. Titulní stránka novin je v novinářské praxi obecně vnímána jako nejvíce prominentní pozice. Ve výzkumném vzorku 349 článků bylo nalezeno pouze 16 textů umístěných na titulní stránce, což je necelých 5 %. Deník *Mladá fronta DNES* se skládá ze dvou sešitů, z nichž první se věnuje zprávám celostátního charakteru a druhý zprávám kraje, ve kterém je daná mutace deníku distribuována. Toto periodikum tudíž dává velký prostor regionálnímu dění, a proto bylo také sledováno, kolik článků se otisklo na první straně regionální části deníku. V tomto případě bylo nalezeno 17 článků.

3.3.2 Žánr článků a obrazový materiál

Jak ukazuje graf č. 4, naprostá většina analyzovaných článků spadala do žurnalistické oblasti zpravodajství (326 článků). Kromě tří textů, které byly dopisy od čtenářů zaslané do redakce, spadaly ostatní články do žurnalistické oblasti publicistiky. Konkrétně šlo o 6 rozhovorů, 6 názorových článků, jejichž autoři byli členové redakce, a 8 článků s charakteristikami publicistického reportu nebo referátu (viz Jílek, 2004, s. 106).

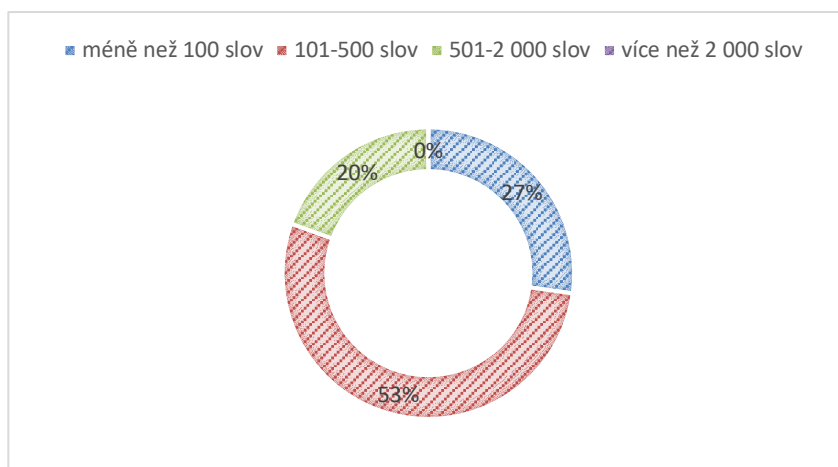
Graf č. 4: Podíl žánrů článků (N = 349)

Jedním ze zpravodajských útvarů je také zpravodajská fotografie s popisem, v níž je informační sdělení tvořeno spojením obrazu a textu (viz Jílek, 2004, s. 110). Takových sdělení bylo ve vzorku nalezeno 20, z nichž 5 bylo umístěno na titulní straně. Věnovaly se událostem povodní ve Francii, hurikánu Harvey v americkém Texasu, tsunami po zemětřesení na Sulawesi a záchraně thajských fotbalistů, uvězněných v zatopené jeskyni.

Vedle toho bylo 94 klasických zpráv doplněno jednou fotografií, 31 článků dvěma či více fotografiemi a 11 zpráv grafikou. Více článků (193) ale bylo bez obrazového materiálu.

3.3.3 Rozsah článků

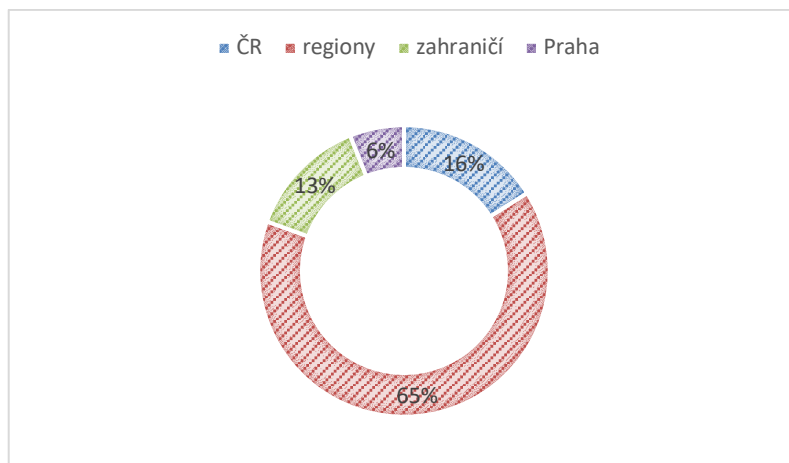
Dalším faktorem vypovídajícím o důležitosti tématu byl rozsah článků. Podle obecně přijímaného novinářského pravidla je článek tím důležitější, čím je delší. Články byly po vzoru metodického postupu Weie a kol. (2015) rozřazeny do čtyř kategorií. Nejvíce článků spadalo do kategorie rozsahu 101-500 slov (186 článků), druhou nejčastější kategorií byl rozsah méně než 100 slov (95 článků) a ostatní články (68) patřily do kategorie 501-2 000 slov. Ve výběrovém souboru této práce nebyl nalezen žádný článek delší 2 000 slov. První dva nejdelší články byly rozhovory. Třetí, čtvrtý a pátý nejdelší článek spadaly do kategorie zpravodajství a týkaly se možnosti pojištění neúrody v důsledku sucha, infiltrace vody z povrchu pod zem jako opatření proti suchu a plánu protipovodňové šestiletky. Důležitost těchto tří dlouhých článků podporuje také to, že byly umístěny na předních stránkách novin (dva na třetí a jeden na druhé straně).

Graf č. 5: Podíl článků podle rozsahu (N = 349)

3.4 Geografický záběr (VO4)

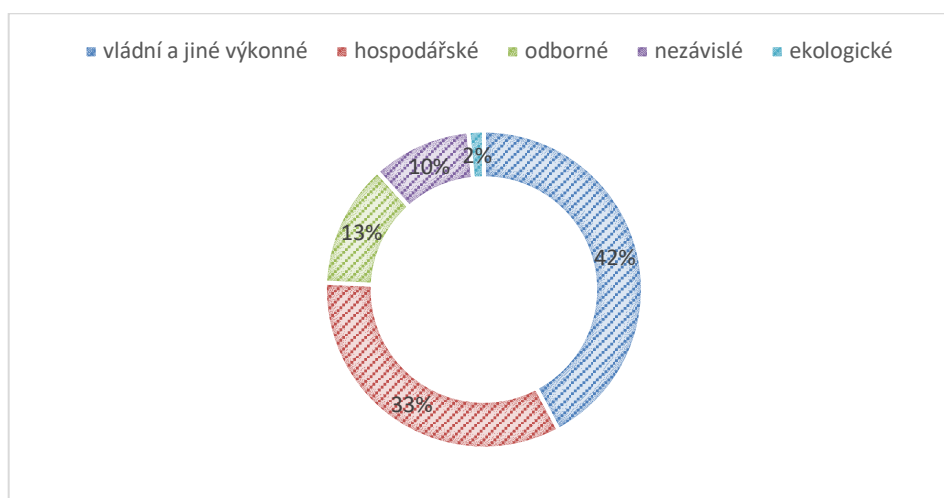
Články byly dále děleny podle toho, zda se věnovaly tématu týkajícího se celého území České republiky, určitého regionu, zahraničí nebo hlavního města Prahy. Většina článků (225) informovala o regionálním dění, tedy o událostech v jednom ze 13 krajů nebo v některé obci. Celé republiky se týkalo 56 článků a 47 článků přinášelo informace ze zahraničí. O dění v hlavním městě informovalo 21 článků. Pokud bychom Prahu zařadili jakožto 14. kraj do kategorie regionálních článků, tvořily by články o dění v Praze pouze 8,5 % z celkového množství regionálních článků a 6 % z celkového počtu článků.

Graf č. 6: Podíl článků podle geografického záběru (N = 349)

3.5 Citování aktéři (VO5)

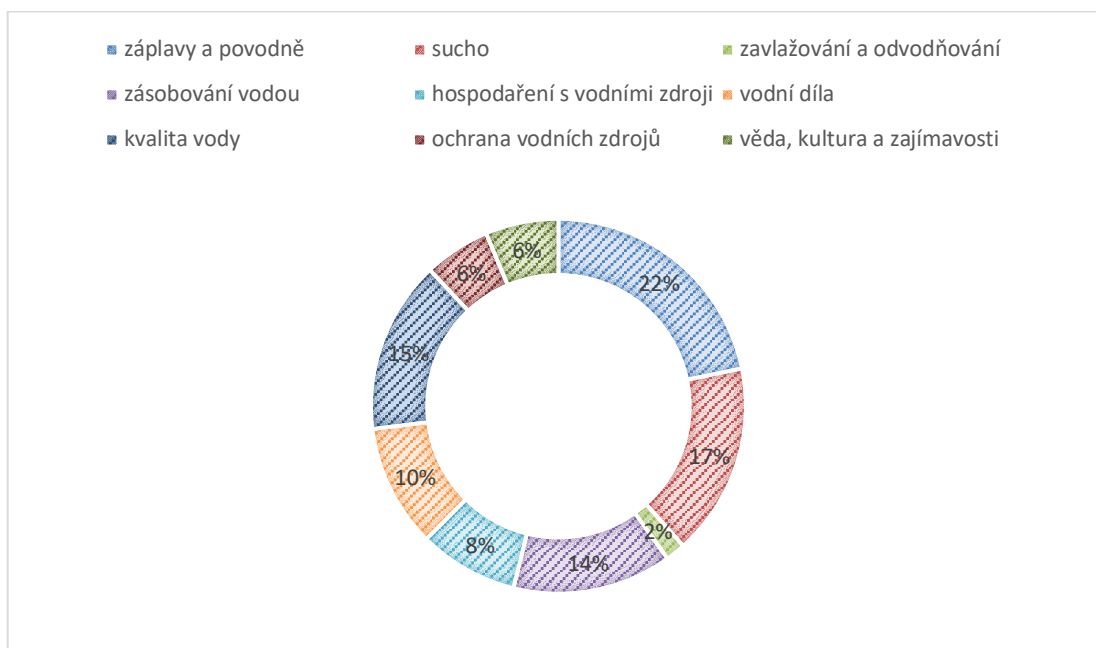
Pro kódování zdrojů informací, tj. citovaných a parafrázovaných aktérů, byla použita upravená klasifikace Weie a kol. (2015). Nejčastěji byly citovány vládní a jiné výkonné složky, například starostové, ministři nebo mluvčí policie a hasičů (271 zmínek). Druhou nejčastější kategorií byly zdroje hospodářské (215 zmínek), zahrnující různé aktéry z oblasti průmyslu, zemědělství, dopravy, kultury a rekreace, ale také z národních podniků spravujících povodí českých řek. Poměrně často byli citováni odborníci (81 zmínek) a také nezávislé zdroje (65 zmínek), tj. hlasy občanů přímo i nepřímo zasažených danou událostí, například očití svědci, obyvatelé postižení záplavami nebo zemědělci poškození suchem. Ve výběrovém vzorku bylo nalezeno také 10 citací aktérů z řad ekologů.

Graf č. 7: Podíl citací sledovaných kategorií aktérů (N = 349)

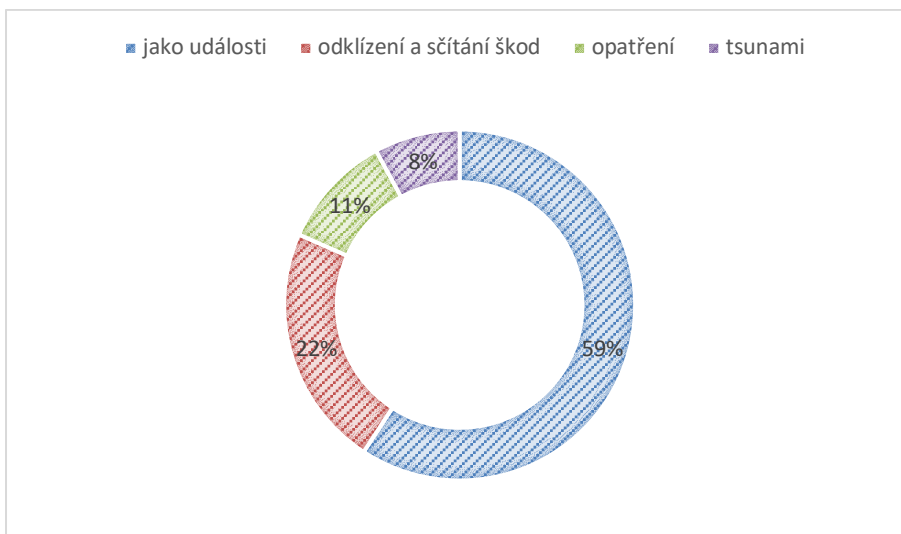
3.6 Téma článků (VO6)

Sledování tematického vývoje umožňuje interpretovat podstatu zpravodajství o vodních zdrojích více do hloubky. Na základě pilotního pročtení článků výběrového vzorku bylo sestaveno 9 tematických kategorií, z nichž 6 bylo dále rozděleno na konkrétnější subkategorie. Nejčastěji se analyzované články týkaly záplav a povodní (76 článků). Druhým nejčastějším tématem bylo sucho (58 článků) a téměř stejnou pozornost mělo téma kvality vody (52 článků). Často pokrývané bylo také téma zásobování vodou (48 článků). V sestupném pořadí pak byly nejčastějšími tématy vodní díla (37 článků), hospodaření s vodními zdroji (30 článků), věda, kultura a zajímavosti (22 článků), ochrana vodních zdrojů (20 článků) a téma zavlažování a odvodňování (6 článků).

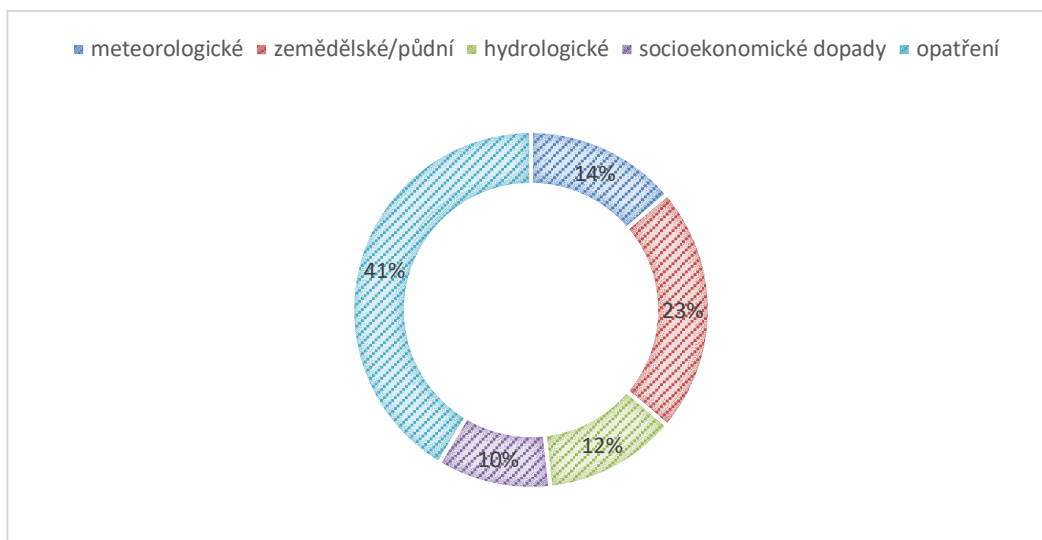
Graf č. 8: Podíl článků podle tematických oblastí (N = 349)

Následující graf ukazuje, že u nejfrekventovanější tematické kategorie se nejvíce článků zabývalo záplavami či povodněmi jako událostmi (45 článků), dále odklizením vzniklých materiálních škod a sčítáním finančních ztrát (17 článků), protipovodňovým opatřeními (8 článků) a vlnou tsunami, která páchala škody v důsledku zemětřesení (6 článků).

Graf č. 9: Podíl subtémat tematické kategorie povodní a záplav (N = 76)

Mezi subtématy týkajícími se sucha byly články zaměřeny nejčastěji na opatření proti suchu (24 článků) a na problémy půdního sucha, zejména dopady na zemědělství (13 článků). Dále se 8 článků věnovalo meteorologickému suchu, 7 článků hydrologickému suchu a 6 článků socioekonomickým dopadům, například zdražování vánočních stromků a pečiva v důsledku dlouhodobého sucha.²⁸

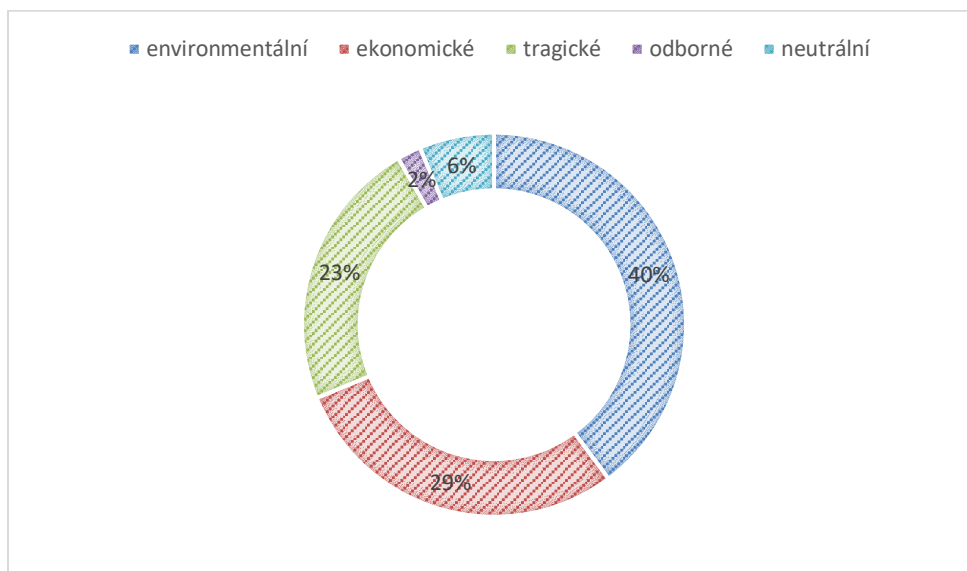
Graf č. 10: Podíl subtémat tematické kategorie sucha (N = 58)

²⁸ Meteorologické sucho znamená zápornou odchylku srážek od normálu během určitého časového období, zemědělské neboli půdní sucho se projevuje nedostatkem vláhy pro plodiny, hydrologické sucho významným snížením hladin vodních toků a socioekonomickým suchem se označují dopady sucha na kvalitu života. (Wilhite, 2005)

3.7 Vyznění článků (VO7)

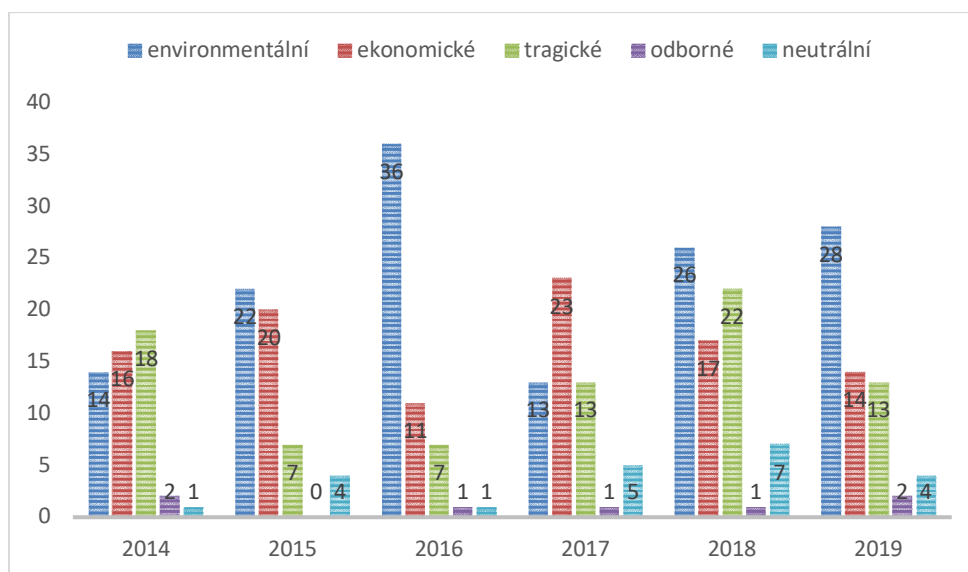
Za účelem kvalitativní interpretace bylo sledováno také celkové vyznění, tón či perspektiva článků. Wei a kol. (2015) řadili články pouze do jedné ze dvou kategorií: „orientace na environmentální udržitelnost“ nebo „orientace na ekonomický rozvoj“. Xiong a kol. (2015) použili stejné kategorie a přidali kategorii „nezmíněno“. Obě studie uvádějí, že tyto dvě perspektivy byly kódovány za účelem reflexe dvou odlišných dimenzí názorů na problémy s vodou. Pro články zkoumané v této práci se však tyto dvě kategorie ukázaly jako nedostačující a byly doplněny o kategorii tragického vyznění pro články zaměřené na přírodní pohromy a neštěstí (například o záplavách, haváriích potrubí, požárech v důsledku sucha), dále o kategorii odborného vyznění s články zaměřenými na vědecká fakta a kategorii neutrální, do které spadaly články přinášející praktické informace a oznámení.

Graf č. 11 ukazuje, že nejvíce článků mělo environmentální vyznění (139), jelikož se týkaly zachování životního prostředí nebo rizik a opatření s ním spojených. Druhým nejčastějším byl ekonomický tón článků s orientací na hospodářské problémy a rozvoj (101 článků), třetí nejčastější bylo tragické vyznění (80 článků), poté vyznění neutrální (22 článků) a nejméně článků (7) mělo tón odborný.

Graf č. 11: Podíl článků podle jejich vyznění (N = 349)

U článků s nejčastějším, tj. environmentálním vyzněním, byla sledována také jejich frekvence. V průběhu času se jejich počet poměrně výrazně měnil. Zejména v roce 2016 byl zaznamenán velký nárůst počtu takto zaměřených článků a jejich převaha nad ekonomicky laděnými články, která byla patrná také v letech 2015, 2018 a 2019. Ekonomický tón článků převažoval pouze u let 2014 a 2017, kdy byl ze všech nejčastější.

Graf č. 12: Vyznění článků v průběhu sledovaných let (N = 349)

4 Diskuze

Tato diplomová práce je prvním pokusem o porozumění vývoji zpravodajského pokrytí tématu vodních zdrojů v České republice na základě studie českých celostátních deníků v časovém rámci posledních šesti let. Hlavní zjištění provedené obsahové analýzy článků o vodě a jejich implikace pro novinářskou praxi a budoucí výzkum jsou následující.

Zpravodajská média prostřednictvím své schopnosti nastolovat agendu, jak byla popsána v teoretické části práce, signalizují veřejnosti důležitost tématu zvýšenou frekvencí jeho pokrývání, detailním informováním o souvislostech a umístěním článků o daném tématu na prominentní pozici v omezeném prostoru novin. Nejvíce článků souvisejících s tématem vodních zdrojů vyšlo v deníku *Mladá fronta DNES*, který je ze všech analyzovaných deníků nejobsáhlejší. Navíc obsahuje zvláštní sešit s články o regionálním dění, které se tématu vody věnovaly častěji než články o dění celostátního dosahu, jak ukázala analýza geografického záběru článků. Naopak nejméně článků o vodě vydaly deníky *Aha!* a *Blesk*, které se tématu věnovaly pouze v souvislosti s tragickými událostmi (povodně, hurikány, tsunami, plasty v žaludku uhynulé velryby), zločiny (falešní vodaři, pokuta za znečištění vody), haváriemi (výbuch páry, který poničil auta, močůvka v kanalizaci, ucpaný odtok rybníku) a zajímavostmi (objev lahvenky, oceánský život), jejichž zpravodajské hodnoty negativity a nečekanosti bulvárním médiím vyhovují. Oproti všeobecně zaměřeným deníkům vyšlo méně článků také v *Hospodářských novinách*, které jsou úžeji zaměřené na oblast ekonomiky.

Pouze necelých 5 % z celkového počtu 349 článků bylo umístěno na titulní straně novin, považované za prominentní umístění pro nejdůležitější zprávy. To naznačuje, že téma vodních zdrojů nebylo editory deníků považováno za příliš důležité. Kromě dvou názorových článků měly články z titulních stran pokračování uvnitř novin, takže i když bylo na téma upozorněno na titulní straně, detailněji o něm bylo informováno až na dalších stránkách. V pěti případech byla na titulní straně umístěna zpravodajská fotografie s krátkým popiskem, který byl rozveden v navazujícím článku uvnitř výtisku. Obrazový materiál je také považován za faktor důležitosti, jelikož mu musí být věnována další část omezeného prostoru novin. Fotografie doprovázely zejména články o vizuálně silných tragických událostech a situace obsahující akci. Zachycovaly následky záplav a bouří, záchranáře v akci, výlovy rybníků nebo uhynulé ryby ve znečištěných vodách. To potvrzuje sklon médií k orientaci na události.

Přes 90 % článků byly zpravodajské útvary. V celém výzkumném vzorku byly nalezeny pouze 3 dopisy od čtenářů, což může podle Weie a kol. (2015) vypovídat buď o malé či potlačené síle hlasu veřejnosti, nebo o nízkém zájmu veřejnosti o téma vodních zdrojů. To by se mělo změnit s kvalitnějším a frekventovanějším mediálním pokrýváním problémů s vodou. Xiong a kol. (2015) považují převahu zpravodajských žánrů za známku důležitosti tématu, neboť zpravodajství je nejdůležitější oblastí žurnalistiky. Publicistické texty by se však mohly považovat za ještě důležitější, neboť se tématu věnují více do hloubky a jsou známkou osobního zájmu novinářů o dané téma. Názorových článků bylo ve vzorku této práce nalezeno pouze 6, stejně jako rozhovorů, které jsou také považovány za významné, jelikož jim musí být vyčleněn velký prostor v novinách. Zpravodajské články mohou mít naopak formu zpráv v základní podobě či zkrácených zpráv (viz Jílek, 2004), které jsou napsány stručně na několika málo řádcích. To se potvrdilo při analýze rozsahu článků, která ukázala, že články byly spíše kratší. Menší rozsah zpravodajských článků může souviset s nedostatkem prostoru, subjektivním názorem editora o malé důležitosti tématu nebo s požadavkem na stručnost a výstižnost zpravodajských textů.

Z časového hlediska nebyly zaznamenány výraznější tendence nárůstu či poklesu počtu článků o vodních zdrojích. Nabízí se tak příležitost dalšího výzkumu, který by prodloužil časový rámec analýzy a poukázal na případné vývojové tendence v průběhu času. Určitý nárůst počtu článků byl zaznamenán v roce 2018, kdy se z tematického hlediska psalo nejvíce o povodních a záplavách (21 článků) a o suchu (18 článků). V tomto roce totiž došlo k zemětřesení a následné vlně tsunami na Sulawesi, k záplavám na Sicílii a záchraně thajských fotbalistů z jeskyně zatopené monzunovými dešti. Zájem o téma sucha lze vysvětlit tím, že rok 2018 byl druhým nejsušším rokem od roku 1961, kdy se začalo sucho v Česku vyhodnocovat (Daňhelka a Kubát, 2019). Celkově se o problémech s vodou nejvíce psalo v období třetího kvartálu sledovaných let, tj. od července do září, což může být reflexí dopadů suchého počasí na zemědělství a zájmu o kvalitu vody za účelem letní rekreace. Naopak v zimních měsících, kdy není zemědělská, koupací ani stavební sezona (vodních děl), informovaly deníky o vodních zdrojích nejméně.

Wei a kol. (2015) došli ve své studii k závěru o geografické předpojatosti australských novin kvůli nerovnoměrné proporcii článků o oblasti hlavního města a nejdelší řeky ve srovnání se zbylým územím a ostatními vodními útvary Austrálie. Důvodem podle nich může být to, že analyzovaný deník *Sydney Morning Herald* je publikován právě v hlavním

městě Sydney. Xiong a kol. (2015) však ve své studii čínského deníku *People's Daily* podobnou geografickou předpojatost při informování o Pekingu, kde deník vychází, nezaznamenali. Stejně tak analýza v této práci neodhalila předpojatost ve prospěch informování o oblasti hlavního města Prahy. Většina článků se týkala dění v regionech, tedy v jednom z krajů či některé obci republiky. To sice zajišťuje šíření informací o vodních zdrojích po celé zemi, ale může snižovat jejich zpravodajskou hodnotu rozsahu z celorepublikového dopadu na záležitosti pouze lokálního zájmu.

Každodenní rozhodování médií ovlivňuje veřejné mínění o daných tématech také tím, které názory zainteresovaných stran dostávají ve zprávách prostor. Prostřednictvím výběru a citace zdrojů informací média reflektují perspektivy (pouze) těchto aktérů. Stejně jako ve studii Weie a kol. (2015) byly i v této práci nejčastěji citovány autority vládních a jiných výkonných složek, ale rozdíl oproti ostatním kategoriím zdrojů informací nebyl tak výrazný. Na rozdíl od australských novin citovaly české deníky poměrně často odborníky – i když někdy pouze jako nejmenovaný kolektiv vědců – a nezávislé zdroje. Sledováno bylo také to, zda prostor dostávaly zdroje z řad ekologů. Nalezeno bylo 10 citací environmentalistů, což jsou pouze necelá 2 % všech citací. To odpovídá teoretickým úvahám o mocenské pyramidě informačních zdrojů, podle kterých mají snazší přístup do médií elitní aktéři, kteří na rozdíl od neorganizovaných ekologických aktivistů vycházejí vstříc novinářským rutinám, například distribucí tiskových zpráv. Většina článků tak získala rámeček, který daný problém institucionalizuje a vytváří dojem, že je v řešení odpovědnými autoritami, takže není potřeba pro-environmentální agitace.

Převažující reflexe vládních zdrojů lze podle Weie a kol. (2015) vysvětlit několika důvody. Je známo, že politici se snaží ovlivnit mediální agendu nebo způsob, jakým jsou články zarámovány, což může zpětně ovlivnit politickou moc a rozhodování vlády. Dále zde může hrát roli strukturální předpojatost novinářských rutin, podle kterých jsou mocní aktéři považováni za prioritní informační zdroje ve zpravodajství. Také Hurlimann a Dolnicar (2012) ve své studii australských novin zjistily, že vědecké zdroje byly v článcích o vodě citovány jen zřídka. To podle nich může způsobit, že se nezávislé důkazy nedostanou do veřejné debaty. Proto je třeba, aby byl v médiích zesílen hlas odborníků a neziskových organizací, kteří veřejnosti předávají vědecky podložené informace a politicky nezávislý pohled na téma vodních zdrojů, čímž přispějí k její lepší informovanosti a udržitelnému chování vůči životnímu prostředí.

Z tematického hlediska se nejvíce článků zabývalo tématy záplav a sucha, což odráží jejich důležitost danou zeměpisnými podmínkami České republiky. Vedle toho ale usnadňují vstup těchto témat do mediální agendy další faktory. V případě záplav jsou to zpravodajské hodnoty nečekanosti, negativity a rozsahu těchto událostí a faktor orientace médií na události, zejména pak ty, které se díky silné vizuální stránce dají dobře mediálně prezentovat. Téma sucha se do mediální agendy dostává snadno díky tomu, že zahrnuje čím dál vážnější rizika, a protože jeho dlouhodobě se formující dopady už jsou znatelné, zejména v oblasti zemědělské produkce. Média proto věnují pozornost tématu sucha také kvůli tomu, že ohrožuje ekonomický růst země, který je v Česku daností, která se nezpochybňuje. Třetím a čtvrtým nejčastěji pokrývaným tématem bylo zásobování vodou a kvalita vody. To může být vnímáno jako pozitivní zjištění ve smyslu, že voda je v českých denících prezentována jako omezený přírodní zdroj, jehož dostupnost a kvalitu nelze považovat za samozřejmost, přestože většina českého obyvatelstva je spolehlivě zásobována pitnou vodou.

Ekonomický tón článků dominoval ve studii Weie a kol. (2015) až do 90. let, kdy začalo převažovat pro-environmentální vyznění. Zvyšování počtu takto laděných článků může podle autorů díky mediální funkci nastolování agendy směřovat veřejné mínění a politické rozhodování k udržitelnému vodnímu hospodářství. Vyznění článků je ale výsledkem mnoha faktorů jako je vliv vlastníků, orientace na zisk a závislost na vládních, korporátních a jiných elitních zdrojích informací. Také výzkum Xionga a kol. (2015) vykázal trend postupného odklonu od ekonomicky orientovaných článků k těm, které vyznívaly ve prospěch ochrany životního prostředí. V této práci takto jasný vývoj vyzorován nebyl. V analýze českých deníků převažovalo environmentální zaměření článků, následované o trochu slabší kategorií ekonomického vyznění. Relativně silné zastoupení měla kategorie tragického vyznění, která byla pro potřeby této práce přidána k výchozím dvěma perspektivám kvůli značnému množství článků orientovaných na dramatické události – živelné pohromy a havárie. Z časového hlediska se počet environmentálně zaměřených článků zvyšoval, s výjimkou poklesu v roce 2017, kdy výrazně převažovaly ekonomicky laděné články. Celkově ale psaly české deníky o problémech s vodou spíše v souvislosti s životním prostředím, což je optimistickou vyhlídkou pro další vývoj zpravodajského pokrývání tématu vodních zdrojů směrem k udržitelnému vodnímu hospodářství.

Výzvou pro budoucí výzkum je ověření výše diskutovaných výsledků této práce studiem veřejného mínění, které je, jak tato práce na základě teoretických úvah a zjištění předchozích výzkumů předpokládá, ovlivňováno schopností médií nastolovat a tvarovat veřejnou agendu výběrem událostí, o kterých bude informováno, a jejich zarámováním určeným i tím, kterým aktérům byl dán prostor pro vyjádření názoru. Tato analýza je také příležitostí pro aplikaci jejích výsledků na výzkum toho, jak mediální agenda ovlivňuje agendu politickou, což je důležité za účelem udržitelného vodního hospodářství. Z hlediska novinářské praxe mohou být výsledky analýzy podnětem ke změně přístupu k informování o vodních zdrojích, pokud jde o jejich četnost a pravidelnost zpravodajského pokrývání, a to v zájmu zlepšení informovanosti a uvědomění veřejnosti o důležitosti vodních zdrojů, jejichž zásoby se nebezpečně snižují.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala vývojem zpravodajského pokrytí tématu vodních zdrojů v českých celostátních denících mezi lety 2014-2019. Jejím východiskem byl specifický vztah médií a životního prostředí, které si podle Nováka (2009) jako téma pro zpravodajské pokrývání mediální pozornost cyklicky získávalo a ztrácelo. Důvodem je povaha environmentálních témat, která zcela nevyhovuje novinářským rutinám. Problémy související s životním prostředím se tudíž dostávají do mediální agendy nesnadno, a to i kvůli obecným produkčním limitům mediální produkce. Informování o životním prostředí je ale velice důležité, zvláště v dnešní době, kdy se environmentální problémy již citelně projevují a negativně ovlivňují kvalitu lidského života. A protože média jsou pro veřejnost hlavním zdrojem informací o životním prostředí, je třeba zkoumat kvalitu jejich zpravodajského pokrytí a poukázat na případné nedostatky.

To bylo záměrem také této práce. Na základě obsahové analýzy článků o vodních zdrojích z českých deníků byly kvantitativně popsány charakteristiky zpravodajství o záležitostech souvisejících s vodou a diskutovány více do hloubky v souvislosti s teoretickými východisky a zjištěními předchozích studií. Hlavními závěry této práce je to, že české deníky nepřisuzují tématu vodních zdrojů velkou důležitost, protože články na toto téma nebývají umísťovány na titulních stránkách a jde spíše o kratší zpravodajské žánry bez doprovodného obrazového materiálu. Pozornost si získávají především dramatické a vizuálně silné události jako jsou různé živelné pohromy, které jsou zpravodajsky hodnotnější než „neviditelné“ environmentální problémy s dlouhodobým vývojem. Vedle zaměření na události se potvrdila také orientace na oficiální zdroje informací, kteří se stávají tzv. primárními definujícími témat a mohou utlačovat ostatní názorové strany.

Všechna tato hlavní zjištění analýzy jsou upozorněním na riziko omezování povědomí veřejnosti o problému úbytku vodních zdrojů. Jejich stav je v České republice velmi nestabilní jak z geografických důvodů, tak i kvůli dopadům klimatických změn. Je proto důležité směřovat veřejné mínění i politické rozhodování směrem k udržitelnému vodnímu hospodářství. Podle mediálních teorií k tomu mohou výraznou měrou přispět masová média skrze svou schopnost nastolování a rámcování agendy. Tato diplomová práce by proto měla být přínosná také při hledání kompromisu mezi novinářskou praxí a produkčními limity mediálního průmyslu na straně jedné a kvalitním a dostatečným informováním o životním prostředí a zejména o tématu vodních zdrojů na straně druhé.

Summary

This diploma thesis investigated the evolution of news coverage of water resources in the Czech daily newspapers from 2014 to 2019. Its topic is based on the relationship between media and environment which was as a topic for news coverage – according to Novák (2009) – getting and losing media attention cyclically. The reason is the nature of environmental topics which is not very convenient for journalistic routines. Therefore, it is not easy for environmental topics to get to the media agenda, also because of the production limits of the media industry. However, mediating information about the environment is very important, especially nowadays when the impacts of environmental issues are perceptible and deteriorate our life quality. Since media are the main public information source about the environment it is necessary to examine the quality of their news coverage and point to the potential deficiencies.

This was the goal of this thesis. Based on content analysis of the Czech dailies' articles about water resources, the characteristics of the news about water issues were described quantitatively and discussed more in-depth in association with the theoretical ground and findings from previous studies. The main conclusions of this thesis are that Czech dailies do not attribute great importance to the water resources topic, judging by that articles were not positioned on the front page and most of them were short news articles without any images. The newspapers were preferring dramatic and visually strong events, like natural disasters, attached with greater news value than “invisible” long-term environmental issues. Besides the focus on events the orientation on the official news sources, who are becoming so-called primary definers and can oppress other bodies of opinion, was validated as well.

All these main findings can be used as a warning against the limitation of public awareness and concern about the problem of decreasing water resources. The situation of Czech water resources is very unstable because of the geographical reasons and the impacts of climate change. Therefore, it is very important to direct public opinion and political decision making toward sustainable water management. According to the media theories, mass media can contribute to this through their agenda-setting and framing functions. This thesis should help find the compromise between journalistic practice and production limits of the media industry on one hand and good quality and sufficient media information about the environment and water resources in particular on the other hand.

Použitá literatura

- Abbas, H. H., a Ogadimma, C. (2015). Environmental Journalism: A Content Analytical Study of Omani Newspaper Coverage of Environmental Issues. *International Journal of Arts and Commerce*, 4(6), pp. 69-82.
- Allan, S., Adam, B. a Carter, C. (eds.) (2000). *Environmental Risks and the Media*. London and New York: Routledge.
- Altaweel, M., a Bone, Ch. (2012). Applying content analysis for investigating the reporting of water issues. *Computers Environment and Urban Systems*, 36(6), pp. 599-613.
- Anderson, A. (1997). *Media, culture and the environment*. London: UCL Press.
- Anufrieva, N. (2012). *Reprezentace životního prostředí v ruském a českém tisku*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.
- Arnold, B. (2006). *West Texas Waspaper Editors's Use of News Determinants When Covering Water-related Issues*. Diploma thesis. Lubbock, Texas: Texas Tech University.
- Barkemeyer, R. a kol. (2017). Media coverage of climate change: an international comparison. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 35(6), pp. 1029-1054.
- Bell, S. (2009). The driest continent and the greediest water company: newspaper reporting of drought in Sydney and London. *International Journal of Environmental Studies*, 66(5), pp. 581-589.
- Blair, B., Zimny-Schmitt, D. a Rudd, M. A. (2017). U.S. News Media Coverage of Pharmaceutical Pollution in the Aquatic Environment: A Content Analysis of the Problems and Solutions Presented by Actors. *Environmental Management*, 60(2), pp. 314-322.
- Boykoff, M. T. a Boykoff, J. M. (2007). Climate change and journalistic norms: A case-study of US mass-media coverage. *Geoforum*, 38(6), pp. 1190-1204.
- Campbell, C., Smith, E. a Siesmaa, E. (2011). The educative role of a regional newspaper: Learning to be drier. *Australian Journal of Adult Learning*, 51(2), pp. 269-301.
- Clarke, D. (1992). „Constraints of television news production: The example of story geography“. In: Grenier, M. (ed.), *Critical Studies of Canadian Mass Media*, Toronto: Butterworth, pp. 67-94.
- Corbett, J. B. a Durfee, J. L. (2004). Testing Public (Un)Certainty of Science. *Science Communication*, 26(2), pp. 129-151.
- Daňhelka, J. a Kubát, J. (eds.) (2019). *Sucho v roce 2018*. Dostupné online: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/tiskove_zpravy/2019/Predbezna_zprava_o_suchu_2018.pdf

Dirikx, A. a Gelders, D. (2008). „Newspaper communication on global warming: Different approaches in the US and the EU?“. In: Carvalho, A. (ed.), *Communicating Climate Change: Discourses, Mediations and Perceptions*, Braga: Universidade do Minho, pp. 98-109.

Disman, M. (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.

Doležalová, P. (2010). *Kdo jsou novináři, kteří píšou o životním prostředí?*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.

Dolnicar, S. a Schäfer, A. I. (2009). Desalinated versus recycled water – public perceptions and profiles of the accepters. *Journal of Environmental Management*, 90(2), pp. 888-900.

Dolnicar, S., Hurlimann, A. a Nghiem, L. (2010). The effect of information on public acceptance – The case of water from alternative sources. *Journal of Environmental Management*, 91(6), pp. 1288-1293.

Dolnicar, S., Hurlimann, A. a Grün, B. (2011). What affects public acceptance of recycled and desalinated water?. *Water Research*, 45(2), pp. 933-943.

Dolnicar, S., Hurlimann, A. a Grün, B. (2012). Water Conservation Behaviour in Australia. *Journal of Environmental Management*, 105, pp. 44-52.

Dunwoody, S. a Griffin, R. J. (1993). „Journalistic strategies for reporting long-term environmental issues: a case study of three Superfund sites“. In: Hansen, A. (ed.), *The Mass Media and Environmental Issues*, Leicester, London, New York: Leicester University Press, pp. 22-50.

Freeman, B. C. (2017). Claims, Frames, and Blame: Coverage of Climate Change in ASEAN's English-Language Newspapers, 2002-2012. *SAGE Open*, doi: 10.1177/2158244016675199.

Goodman, M. K. a kol. (2016). Spectacular environmentalism: media, knowledge and the framing of ecological politics. *Environmental Communication*, 10(6), pp. 677-688.

Hale, B. W. (2010). Using Newspaper Coverage analysis to Evaluate Public Perception of Management in River-Floodplain Systems. *Environmental Management*, 45(5), pp. 1155-1163.

Hannigan, J. (2006). *Environmental Sociology*. London and New York: Routledge.

Hansen, A. (1991). The media and the social construction of the environment. *Media, Culture and Society*, 13(1), pp. 443-458.

Hansen, A. (2011). Communication, media and environment: Towards reconnecting research on the production, content and social implications of environmental communication. *International Communication Gazette*, 73(1), pp. 7-25.

Hurlimann, A. a Dolnicar, S. (2012). Newspaper coverage of water issues in Australia. *Water Research*, 46(19), pp. 6497-6507.

Jílek, V. (2004). *Psaná publicistická sdělení v kontextu teorie komunikace*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Koundal, P. (2019). News coverage of environmental issues in Print Media: A Study of two dailies published from Himachal Pradesh. *The Researcher – International Journal of Management and Social Sciences*, 4(1), pp. 22-30.

Leong, Ch. (2010). Eliminating ‚Yuck‘: A Simple Exposition of Media and Social Change in Water Reuse Policy. *International Journal of Water Resources Development*. 26(1), pp. 113-126.

Lester, L. a Hutchins, B. (2012). The power of the unseen: environmental conflict the media and invisibility. *Media, Culture and Society*, 34(7), pp. 847-863.

Lohman, L. C. a Milliken, J. G. (1985). *Informational/Educational Approaches to Public Attitudes on Potable Reuse of Waste-water*. Denver, Colorado: University of Denver.

Luedecke, G. a Boykoff, M. T. (2017). *Environment and the media*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Ltd.

Lyytimäki, J. M. (2007). Temporalities and environmental reporting: press news on eutrophication in Finland. *Environmental Sciences*, 4(1), pp. 41-51.

Major, A. M. a Atwood, L. E. (2004). Environmental risks in the news: issues, sources, problems, and values. *Public Understanding of Science*, 13(3), pp. 295-308.

Mayeda, A. M. a kol. (2019). Media Representations of Water Issues as Health Risks. *Environmental Communication*, 13(7), pp. 926-942.

McCluskey, M. (2008). Reporter Beat and Content Differences in Environmental Stories. *J&MC Quarterly*, 85(1), pp. 83-98.

McNair, B. (2004). *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál.

Miller, E. a Buys, L. (2008). Water-recycling in South East Queensland, Australia: Waht do men and women think?. *Rural Society*, 18(3), pp. 220-229.

Miller, M. M. a Riechert, B. P. (2000). „Interest group strategies and journalistic norms: News media framing of environmental issues“. In: Allan, A., Adam, B. a Carter, C. (eds.), *Environmental Risks and the Media*, London and New York: Routledge, pp. 45-54.

Ministerstvo zemědělství. (2017). *Stručně o vodě v České republice*. Dostupné online: http://eagri.cz/public/web/file/542920/Strucne_o_vode_2017.pdf

Nečas, V. (2008). „Tradice výzkumů agenda-setting“. In: Škodová, M. (ed.), *Agenda-setting: teoretické přístupy*, Praha: Sociologický ústav AV ČR, pp. 15-27.

- Nisbet, M. C. (2009). Communicating Climate Change: Why Frames Matter for Public Engagement. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 51(2), pp. 12-23.
- Novák, A. (2009). „Zpravodajské pokrytí environmentální tematiky“. In: Foret, M. (ed.), *Kultura – Média – Komunikace 2*, Olomouc: Univerzita Palackého, pp. 203-227.
- Podzemná, L. (2014). Reprezentace jaderné energetiky v médiích v období před a po havárii ve Fukušimě. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.
- Punčochář, P., Rolečková, E. a Fousová, E. (2015). *Sucho – vážná hrozba pro Českou republiku*. Praha: Ministerstvo zemědělství.
- Quesnel, K. J. a Ajami, N. K. (2017). Changes in water consumption linked to heavy news media coverage of extreme climatic events. *Science Advances*, 3(10), pp. 2-9.
- Reifová, I. a kol. (2004). *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.
- Sachsman, D. B., Simon, J. a Valenti, J. M. (2002). The Environment Reporters of New England. *Science Communication*, 23(4), pp. 410-441.
- Sachsman, D. B., Simon, J. a Valenti, J. M. (2004). Risk and the environment: a four-region analysis. *Public Understanding of Science*, 13(4), pp. 399-416.
- Sachsman, D. B., Simon, J. a Valenti, J. M. (2006). Regional Issues, National Norms: A Four-Region Analysis of U.S. Environment Reporters. *Science Communication*, 28(1), pp. 93-121.
- Sedláčková, L. (2017). Vývoj mediálního obrazu sucha v České republice v deníku MF DNES mezi lety 1996-2015. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra environmentálních studií.
- Sedláková, R. (2014). *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing.
- Shang, W. a kol. (2015). Newspaper coverage of water issues in China from 1950 to 2000. *Water Policy*, 17(4), pp. 595-611.
- Schmid, A. N., Thompson, J. R. a Bengston, D. N. (2007). The Public Discourse About Land Use and Water Quality: Themes in Newspaper in the Upper Mississippi River Basin. *Applied Environmental Education and Communication*, 6(2), pp. 187-196.
- Škodová, M. (2008). „Zasazení konceptu agenda-setting do uvažování o médiích“. In: Škodová, M. (ed.), *Agenda-setting: teoretické přístupy*, Praha: Sociologický ústav AV ČR, pp. 11-13.
- Špátová, V. (2014). *Jaderná energetika pohledem České televize*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.

Tabery, P. (2008). „První a druhý stupeň nastolování agendy (agenda-setting), rámcování (framing) a vypíchnutí (priming)“. In: Škodová, M. (ed.), *Agenda-setting: teoretické přístupy*, Praha: Sociologický ústav AV ČR, pp. 28-39.

Trampota, T. (2006). *Zpravodajství*. Praha: Portál.

Trampota, T. a Vojtěchovská, M. (2010). *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál.

Trunečková, D. (2015). *Reprezentace problému klimatických změn v tištěných médiích*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.

Vamberová, P. (2014). „Aktivisté dál visí ve větvích“: *Mediální obraz environmentálních aktivistů*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.

Vávra, J. a kol. (2013). Obraz změn klimatu v českých denících v letech 1997-2010. *Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica*, 2013(2), pp. 9-33.

Wei, J. a kol. (2015). Evolution of newspaper coverage of water issues in Australia during 1843-2012. *Ambio*, 44, pp. 319-331.

Wilhite, D. A. (ed.) (2005). *Drought and water crises: Science, technology, and management issues*. Boca Raton, Florida: CRC Press.

Wilkins, L. a Patterson, P. (1987). Risk analysis and the construction of news. *Journal of Communication*, 37(3), pp. 80-92.

Williamson, S. H. (2018). What's in the Water? How Media Coverage of Corporate GenX Pollution Shapes Local Understanding of Risk. *Critical Criminology*, 26(4), pp. 289-305.

Wimmer, R. D. a Dominick, J. R. (2011). *Mass Media Research: An Introduction*. Boston, MA: Wadsworth.

Xiong, Y. a kol. (2015). Evolution of China's water issues as framed in Chinese mainstream newspaper. *Ambio*, 45, pp. 241-253.

Zamith, R., Pinto, J. a Villar, M. E. (2012). Constructing Climate Change in the Americas: An Analysis of News Coverage in U.S. and South American Newspapers. *Science Communication*, 35(3), pp. 334-357.

Teze Diplomové práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENTKA:	
Příjmení a jméno diplomantky: Hanušová Anna	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky: 2017	
E-mail diplomantky: 33556990@fsv.cuni.cz	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční	
Předpokládaný název práce v češtině: Problémy životního prostředí v českém denním tisku	
Předpokládaný název práce v angličtině: The Environmental Issues in the Czech Newspapers	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2018/2019	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování: Diplomová práce se zabývá zpravodajským pokrytím environmentální tematiky v českém denním tisku. Téma zkoumá ve vztahu k úsudku Arnošta Nováka (2009), podle kterého je tato oblast pro média nedostatečně atraktivní a pro běžného příjemce zpráv příliš složitá. Z toho důvodu není pevnou součástí každodenního zpravodajství. Novák (2009) vychází ze závěrů odborných textů a studií, které na téma životního prostředí v médiích nahlíží z různých úhlů. Odkazuje mimo jiné na kolektivní práci <i>Environmental Risks and the Media</i> (2000), popisující vývoj mediálního diskurzu o problémech životního prostředí, na studii zdrojů informací o této oblasti od Julie B. Corbettové (2006) nebo na Alison Andersonovou (1997), která popsala faktory ovlivňující zpravodajskou hodnotu environmentálních témat. Trendy a přístupy ve výzkumu mediálních obsahů o environmentálních otázkách uceleně předložil Anders Hansen (2011). Jeho škála možných způsobů zkoumání zpravodajského pokrytí životního prostředí zahrnuje kromě výzkumu zdrojů informací a jejich vztahu s novináři (např. Sachsman, 1976) také otázku specializace novinářů (např. Schoenfeld et al., 1979), odlišnosti mediálního pokrytí u různých typů médií (např. Sachsman et al., 2006) nebo způsoby mediální reprezentace environmentálních problémů, takzvané rámcování (např. Nisbet, 2009).	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy: Cílem práce je zmapovat zpravodajské pokrytí environmentálních otázek ve vybraných denících. Hlavní výzkumná otázka se proto bude ptát, jak deníky o problémech životního prostředí informují. Její zodpovězení bude umožněno syntézou odpovědí na vedlejší výzkumné otázky. První vedlejší otázka bude zjišťovat, jak velký prostor je environmentální tematice v denících věnován. Indikátorem zde bude procentuální zastoupení článků o problémech životního prostředí, vyhledaných pomocí klíčových slov, v rámci celkové zpravodajské produkce deníků. Druhá vedlejší otázka se bude ptát, jaký je rozsah těchto článků. Zjišťován bude podle průměrného počtu slov. Třetí vedlejší otázka se zaměří na autory článků. Bude zjišťovat, zda jsou jimi členové redakce vybraných deníků, nebo zpravodajská agentura či jiné médium, od kterých byly texty převzaty. Převaha původních redakčních textů bude považována za známku většího zájmu redakce o problematiku. Čtvrtá vedlejší otázka se bude týkat toho, jak se do podoby analyzovaných článků promítají výrobní tlaky působící na novináře, které dělí a popisuje Clarkeová (1992). Jejich indikátory bude způsob zarámování tématu, o kterém článek pojednává, použité zdroje informací a případně vizuální prvky, tedy fotografie doplňující texty.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou	

<p>charakteristikou jejich obsahu):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod – popis zvoleného tématu a struktury práce 2. Teoretická část <ol style="list-style-type: none"> a. Přehled dosavadních poznatků o pokrývání environmentální tematiky v médiích b. Představení souvisejících konceptů mediálních studií jakožto teoretických východisek c. Teoretické ukotvení pojmů, se kterými bude při výzkumu operováno 3. Analytická část <ol style="list-style-type: none"> a. Ukotvení výzkumu – cíle výzkumu, formulace výzkumných oblastí, popis zvolené metodiky a výběru analyzovaného vzorku b. Popis a interpretace výsledků analýzy 4. Závěr – shrnutí výsledků analýzy ve vztahu k cíli práce
<p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):</p> <p>Základním souborem analýzy jsou články o problémech životního prostředí vydané v českém denním tisku. Výběrový soubor tvoří články s environmentální tematikou, které byly publikovány v období let 2015-2018 v jednom ze tří nejčtenějších, všeobecně zaměřených českých deníků, tj. Mladá fronta DNES, Právo a Lidové noviny. Časový úsek pro výzkum byl stanoven jako období od rekordně suchého roku 2015 do současnosti.</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu:</p> <p>Teoretický úsek práce bude vytvořen kompilací z portfolia odborných textů a studií, týkajících se zkoumané problematiky. Vlastní analýza bude zpracována metodou kvantitativní obsahové analýzy. Získaná data budou vyhodnocena, interpretována a vztahena k vytyčeným výzkumným otázkám.</p>
<p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):</p> <p>Allan, S., Adam, B. and Carter, C. (eds.) (2000) <i>Environmental Risks and the Media</i>. London: Routledge.</p> <p>Kniha se zabývá způsoby, jakými jsou environmentální problémy reprezentovány a diskutovány v médiích. Autoři si kladou si otázky, jak média v této souvislosti rámcují odborníky a laickou veřejnost, jakou roli hrají takzvaní ekoteristé při určování toho, co bude pokrýváno a jak, a zda média zdůrazňují náhlé environmentální události na úkor těch dlouhodobých a „neviditelných“.</p> <p>Hansen, A. (1993) <i>The Mass Media and the Environmental Issues</i>. London: Leicester University Press.</p> <p>Publikace nabízí souhrn úvah a výzkumů o úloze hromadných sdělovacích prostředků při vzestupu životního prostředí jakožto společenského problému. Jejím záměrem je vysvětlit širší společenskou roli médií při zahrnování životního prostředí do veřejného a politického zájmu. Poznanky od výzkumníků ze Spojených států, Kanady, Švédska a Velké Británie shrnuje do mezinárodního přehledu hlavních přístupů ke zkoumání této problematiky.</p> <p>Major, A. M. and Atwood, L. E. (2004) <i>Environmental Risks in the News: Issues, Sources, Problems, and Values</i>. <i>Public Understanding of Science</i>, 13(3), 295-308.</p> <p>Analýza vychází ze závěrů předchozích studií, podle kterých média píšou o problémech životního prostředí dramatickým způsobem a přináší jen málo informací, které by příjemcům pomohly tuto problematiku pochopit. Cílem autorů je proto identifikovat rozdíly mezi články o životním prostředí, které téma rámcují jako riziko, a těmi, které tak nečiní.</p> <p>Novák, A. (2009) <i>Zpravodajské pokrytí environmentální tematiky</i>. In: Foret, M. (ed.) <i>Kultura - Média - Komunikace 2</i>. Olomouc: Univerzita Palackého.</p> <p>Tento text je stručným vhladem do problematiky zpravodajského pokrytí environmentálních témat. Autor v něm vychází z předpokladu, že jak životní prostředí, tak i proces jeho zprostředkovávání médií jsou sociálně konstruované, a tudíž podmíněné řadou faktorů. Rozlišuje koncepty přírody a životního prostředí, popisuje mediální diskurz o životním prostředí a představuje jednotlivé faktory, které ovlivňují zpravodajské zpracování této tematiky.</p>

Sachsman, D. B., Simon, J. and Valenti, J. M. (2006) Regional Issues, National Norms: A Four-Region Analysis of U.S. Environment Reporters. *Science Communication*, 28(1), 93-121.

Studie zkoumající environmentální novináře ze čtyř regionů Spojených států dochází k závěrům, že se spoléhají spíše na regionální než celostátní zdroje, že používají škálu rámců a úhlů, pomocí kterých své články konstruují, a že často píšou i o jiných než environmentálních tématech. Z výsledků vyplývají také rozdíly dané typem a velikostí médií. Novináře specializované na problematiku životního prostředí lze podle nich najít spíše v tisku než v televizi a častěji v redakcích větších novin.

Sedláková, R. (2015) *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing.

Autorka představuje nejčastěji užívané postupy ve výzkumech médií realizovaných v České republice. Popisuje jednotlivé etapy empirického výzkumu sociálních věd a poskytuje vodítka pro samostatnou vědeckou práci v oblasti výzkumu médií. V první podkapitole osm kapitoly se detailně věnuje kvalitativní obsahové analýze, která bude použita v této diplomové práci.

Vávra, J., Lapka, M., Dvořáková-Lišková, Z. a Cudlínová, E. (2013) Obraz změn klimatu v českých denících v letech 1997-2010. In: Lapka, M., Sokolíčková, Z. a Vávra, J. (eds.) *Naše společná přítomnost II*. Praha: Karolinum.

Náplní článku je obsahová analýza mediálního zobrazování změn klimatu v českých tištěných denících v letech 1997-2010. Jeho cílem je analýza počtu článků ve sledovaném období a jejich srovnání s vybranými zahraničními studiemi, kategorizace článků s ohledem na kvalitu informace a interpretace vztahu mezi kvalitou mediálního sdělení a postojem veřejnosti vůči změnám klimatu formou diskuze.

Zamith, R., Pinto, J. and Villar, M. E. (2012) Constructing Climate Change in the Americas: An Analysis of News Coverage in U.S. and South American Newspapers. *Science Communications*, 35(3), 334-357.

Tato studie zkoumá reprezentaci klimatické změny ve čtyřech národních denících Argentiny, Brazílie, Kolumbie a Spojených států. Její výsledky ukázaly, že zatímco brazilský a americký tisk zdůrazňoval politický pokrok ve snaze o zmírnění dopadů klimatické změny, argentinské a kolumbijské noviny líčily tuto otázku jako naléhavou a kladly důraz na její katastrofické důsledky.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Anufrieva, Nelli (2012) *Reprezentace životního prostředí v ruském a českém tisku*. Magisterská diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.

Lukáčová, Lenka (2013) *Mediální obraz globálního oteplování v denících MF DNES a SME*. Magisterská diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky.

Sedláčková, Lucie (2017) *Vývoj mediálního obrazu sucha v České republice v deníku MF DNES mezi lety 1996-2015*. Bakalářská diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra environmentálních studií.

Trunečková, Daniela (2015) *Reprezentace problému klimatických změn v tištěných médiích*. Magisterská diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.

Vamberová, Pavla (2014) „Aktivisté dál visí ve větvích“: *Mediální obraz environmentálních aktivistů*. Magisterská diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie.

Datum / Podpis studentky

21.5.2018 Hanušová

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorkou konzultoval a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucím této práce.

PhDr. Vlastimil Nečas, Ph.D.

Příjmení a jméno pedagoga

21.5. [Podpis]

Datum / Podpis pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Záznam náhodně vybraných čísel a odpovídajících dnů sledovaných let.....	35
Graf č. 1: Podíl článků ve sledovaných denících (N = 349).....	36
Graf č. 2: Vývoj počtu článků ve sledovaných letech (N = 349)	37
Graf č. 3: Vývoj počtu článků v průběhu sledovaných let (N = 349).....	37
Graf č. 4: Podíl žánrů článků (N = 349)	38
Graf č. 5: Podíl článků podle rozsahu (N = 349).....	39
Graf č. 6: Podíl článků podle geografického záběru (N = 349).....	40
Graf č. 7: Podíl citací sledovaných kategorií aktérů (N = 349).....	40
Graf č. 8: Podíl článků podle tematických oblastí (N = 349).....	41
Graf č. 9: Podíl subtémat tematické kategorie povodní a záplav (N = 76).....	42
Graf č. 10: Podíl subtémat tematické kategorie sucha (N = 58).....	42
Graf č. 11: Podíl článků podle jejich vyznění (N = 349).....	43
Graf č. 12: Vyznění článků v průběhu sledovaných let (N = 349).....	44

Seznam příloh

Příloha č. 1: Kódovací kniha (tabulka)

Příloha č. 2: Kódované články (obrázky)

Příloha č. 3: Záznam kódování (tabulka)

Příloha č. 4: Záznam kódování proměnné (9) zdroj informací (seznam)

Přílohy práce jsou umístěny v samostatném souboru.